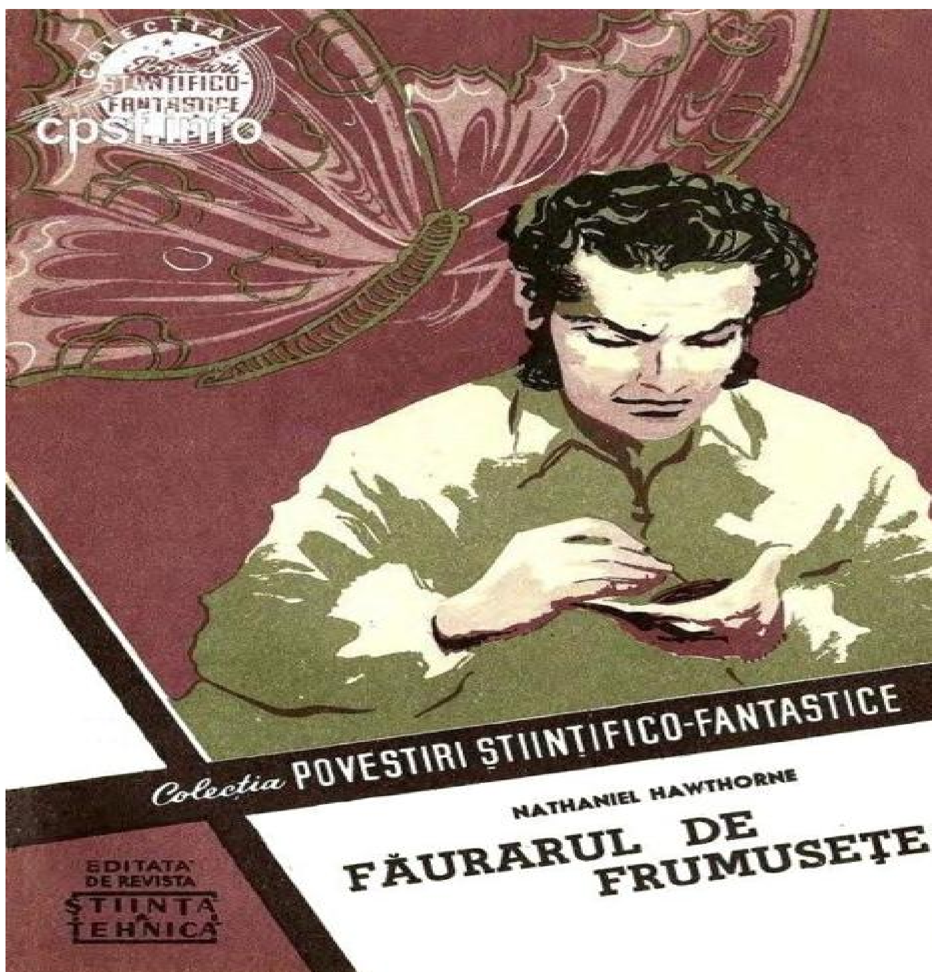
Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

NATHANIEL HAWTHORNE

FĂURARUL DE FRUMUSEȚE

EDITATĂ DE REVISTA ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ

Colecția Povestiri Științifico-Fantastice
cpsf.info
Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE
NATHANIEL HAWTHORNE
FĂURARUL DE FRUMUSEȚE
EDITATĂ DE REVISTA ȘTIINȚĂ & TEHNICĂ

NATHANIEL HAWTHORNE
DOUĂ POVESTIRI
Traducere din limba engleză de ELENA EPURAN și ANDREI BANTAȘ

CUPRINS

NATHANIEL HAWTHORNE (1804–1864)

„Hawthorne are stilul cel mal pur, gustul cel mai fin, cea mai folositoare cultură, umorul cel mai delicat, patosul cel mai emoționant, imaginația cea mai strălucitoare și cea mai deplină ingeniozitate.”

Așa îl caracteriza Edgar Allan Poe, care a fost foarte sever cu toți scriitorii americani, cu excepția lui Hawthorne.

Ca și contemporanul său Edgar Poe, Nathaniel Hawthorne a rămas orfan de mic, și-a trăit copilăria într-o singurătate demoralizantă, citind tot ce-i cădea în mină, a urmat studii universitare și apoi a făcut hamalâc literar la diferite ziare și magazine ilustrate din provincie.

Hawthorne a fost silit să accepte diferite slujbe mărunte, ca să-și poată întreține familia, dar de multe ori a rămas timp îndelungul șomer. Cărțile nu și le-ar fi putut publica fără sprijinul unor prieteni credincioși care dispuneau de mai multe mijloace.

Într-o epocă foarte timpurie (1841), când socialismul științific nu era încă dezvoltat, Hawthorne s-a alăturat concepțiilor socialismului utopic. Așa se face că el participă la organizarea unei colonii de tip fourierist. El fusese întotdeauna animat de idei radicale, nu putuse niciodată suferi convenționalismul vieții contemporane și întrezărea viitorul unei noi orânduiri sociale, legată mai ales de dorința de libertate, care ar fi adus înfăptuirea unui vechi vis al omenirii. Colonia din care a făcut parte Hawthorne era o fermă, unde scriitorul lucra cot la cot cu alți entuziaști, investindu-și toate micile economii în această experiență, pe care a înfățişat-o cu mult realism în romanul său „The Blithedale Romance” („întâmplări din valea fericirii”). După căsătorie. Hawthorne a continuat să se ocupe de grădinărit, așa cum învățase în colonia socialistă.

Nathaniel Hawthorne e celebru mai ales prin romanul său „The Scarlet Letter” („Stigmatul”), care înfățișează în culori vii viața provinciei Noua Anglie, dominată de puritanismul fanatic. În afară de alte câteva romane, de admirabilele basme pentru copii, reunite, și volumele „A Wonder Book” („Cartea minunilor”) și „Tanglewood Tales” („Poveștile din Tanglewood”). Partea cea mai însemnată a operei lui Hawthorne o constituie nuvelele morale, alegorice sau fantastice, care, prin temele adesea uluitoare, prin atmosfera pe alocuri tenebroasă și prin stilul lor

rafinat, se aseamănă cu acelea ale lui Edgar Poe, mai cunoscute publicului nostru.

Povestirile lui Hawthorne au de obicei subiecte de un tragic sumbru — determinat de însăși viața lui Hawthorne —, dar fard nimic macabru. Spre deosebire de cele ale contemporanului său Poe. Nuvelele lui Hawthorne nu se învârtesc în jurul unei crime sau al unui instinct pervers, nu sunt pline de fantome și de materializări ale imaterialului. Pătruns de romantism. Hawthorne se aventurează și el în misterul care depășește experiența, dar lasă să se înțeleagă în concluzie că faptele stranii pe care le relatează pot decurge din cauze materiale obscure sau prost observate.

Hawthorne are mult interes psihologic pentru personajele sale, pe care și le plasează într-un cadru realist şi le urmărește pasiunile intelectuale, cultul pentru știință. În general viața lor interioară dominată de o idee atotstăpânitoare (construirea unei mașini. Însuflețite", ca în „Făurar de frumuseți", obsesia unei comori — reflex al vieții americane și al sărăciei în care se zbătea Peter Gildthwaite —, desăvârșirea frumuseții unei femei, ca în „Semnul din naștere" etc.).

în mai toate povestirile lui Hawthorne, intenția moralizatoare este prezentă, și foarte adesea autorul recurge în acest scop la alegorie (în „Făurar de frumuseți", de pildă, un fluture cu aripi smălțuite reprezintă ideea de frumos). El știe să pună abstracția în slujba descrierii vieții.

Ca și eseurile sale, nuvelele lui Hawthorne sunt meditații asupra vieții omului, scrise cu o profundă pătrundere psihologică. Hawthorne caută ca prin prezentarea unui minimum de întâmplări să pună în lumină un maximum de semnificație.

Așa, de pildă, în povestirea „Făurar de frumuseți", puținele personaje și întâmplări înfățișate izbutesc să reliefeze atitudinile spirituale ale mai multor categorii sociale:

Peter Hovenden apare ca un reprezentant al micii burghezii sceptice și vulgar materialiste, care pune accentul pe succesul în viață, pe îngustimea pragmatică a criteriului verificării în practică.

Un alt filistin e bogătașul Jolin Brown (din povestirea.. Comoara lui Peter Goldihwaite"). Care, în ciuda sentimentelor lui filantropice și duioase pentru mizeria și sminteala vechiului său prieten. Peter. Nu se dă înapoi să profite de acestea, să-i ia avutul („pe un preț bunicel") și să-l declare nebun.

Robert Danforth, fierarul, naiv și resemnat, lipsit de idealuri, e totuși un om foarte cinstit. E cel mai simpatic dintre toți bărbații din poveste, mai plăcut chiar decât copilul lui, care moștenește ceva din scepticismul stupid al bunicului său Peter Hovenden. Hawthorne îl privește cu duioșie, chiar dacă Robert nu se poate ridica până la înțelegerea simbolurilor visătorului Owen Warland.

Pe bună dreptate se spune că la Hawthorne există o valoare umană care-l plasează deasupra lui Edgar Allan Poe, pe lângă originalitatea, noutatea tonului și a temelor pe care le laudă chiar marele său contemporan.

înțelegerea înduioșătoare pentru oamenii simpli, cu care a stat în contact atâta vreme, o găsim ilustrată, de pildă, în portretul bătrânei slujnice Tabitha din „Comoara lui Peter Goldihwaite", care, auzindu-și stăpânul vorbind încrezător despre casa nouă în care se vor muta după găsirea comorii, spune cu toată sinceritatea că ar vrea să aibă o *bucătărie tot așa de modestă, veche și afumată, ca cea în care se afla atunci, tar când Peter Goldihwaite cere binecuvântarea domnului pentru masa sărăcăcioasă la care se așeza, Hawthorne spune cu ironie că tocmai în astfel de împrejurări e mai necesară invocarea proniei cerești ca o consolare pentru stomacul care rămâne mereu gol.*

Și acum să-l lăsăm pe Nathaniel Hawthorne să vă povestească emoționantele aventuri ale lui Owen Warland și Peter Goldihwaite, pe care le reproducem într-o formă prescurtată, din volumele „Twice-Told Tales" („Povești repovestite") și „Mosses front an Old Manșe" („Amintiri din casa parohială").

ANDREI BANTAȘ

FĂURARUL DE FRUMUSEŢI

În josul străzii venea un bătrânel rezemat de braţul fiicei sale — o tânără tare drăguţă. Din bezna serii mohorâte au trecut în pata de lumină aruncată de-a curmezișul caldarâmului de vitrina unei prăvălioare. Înăuntru erau atârnate tot felul de ceasuri — de bronz, de argint și chiar vreo două-trei de aur —, toate întoarse cu spatele la stradă, de parcă, morocănoase, ar fi refuzat să te arate trecătorilor ora. În prăvălie, chiar lângă vitrină, stătea la o masă un tânăr cu faţa palidă, aplecat cu zel neobosit asupra vreunei piese delicate a unui mecanism, pe care se concentrau razele unei lămpi cu abajur.

— Ce-o fi făcând oare Owen Warland? mormăi bătrânul Peter Hovenden, el însuși ceasornicar la pensie și fost stăpân al acestui tinăr de a cărui îndeletnicire se minuna. Ce-o fi făcând oare băiatul? De câte ori am trecut pe lângă atelierul lui, de șase luni încoace, totdeauna l-am văzut trudind cu aceeași râvnă…

— Tată, spuse Annie într-o doară, cine știe, poate că Owen născocește vreun nou soi de ceas. Nu mă îndoiesc că e destul de ingenios pentru asta.

— Ce spui, copila mea? O fi el ingenios, dar altfel; poate cel mult născoci o jucărie olandeză, răspunse tatăl ei, căruia geniul nestatornic al lui Owen Warland îi adusese multe supărări. Halal ingeniozitate! urmă el. Nu ţin minte să fi dat cine știe ce roade — afară doar că a stricat mersul regulat al unora dintre cele mai bune ceasornice din atelierul meu. Ar muta și soarele de pe orbita lui și ar tulbura scurgerea timpului dacă, așa cum ziceam, ingeniozitatea lui ar fi în stare să se lupte și cu lucruri mai însemnate decât o jucărie de copil.

— Ssst, tată! Te aude, șopti Annie, strângându-l pe bătrân de braţ. Urechile lui sunt la fel de fine ca și sufletul său, și știi cât de lesne îl poţi tulbura. Hai să mergem mai departe!

Și așa, Peter Hovenden și cu fiica sa, Annie, merseră tăcuţi înainte până ce ajunseră într-o ulicioară dosnică. În faţa atelierului unui fierar care stătea cu ușa larg deschisă. Înăuntru se vedea forja — acum izbucnind în vâlvătăi care luminau acoperișul înalt și afumat, acum mărginindu-și strălucirea la o porţiune îngustă a pardoselii, murdară de cărbuni — după răsuflarea puternică a bojocilor uriași de piele, în răstimpurile luminoase era ușor să deslușești lucruri aflate în cotloanele cele mai îndepărtate ale atelierului și potcoavele atârnate pe toţi pereţii; iar în întunecimea de o clipă, licărea doar

jeraticul. În strălucirea roșie, care lua locul întunericului, se mișca silueta potcovarului. Făcea să-i vezi înfățișarea bărbătească în jocul de lumină și umbră. Parcă strălucirea flăcărilor s-ar fi luptat cu bezna adâncă pentru trupul lui voinic. Deodată fierarul luă de pe cărbuni un drug înroșit în foc ți, punându-l pe nicovală, îți ridică brațul puternic, învăluindu-se în puzderia de scântei pe care o răspândeau în atelierul întunecat loviturile sale de baros.

— Ei da, ața priveliște zic și eu. Spuse bătrânul ceasornicar. Știu eu ce înseamnă să lucrezi cu aur, dar nimic nu se poate asemui cu truda fierarului. El îți cheltuiește munca pe ceva real. Nu, fata mea, ce zici?

— Te rog, tată, nu vorbi ața tare, că o să te audă Robert Danforth! șopti Annie.

— Și ce-i dacă o să mă audă? îi răspunse Peter Hovenden. Am spus și repet că e bine și sănătos să te bizui pe forță și realitate și să-ți câștigi pâinea cu brațul gol și musculos al potcovarului. Ceasornicarul îți bate capul cu șirul nesfârşit de rotițe sau îți mănâncă sănătatea ori îți istovește luminile ochilor, ața cum s-a întâmplat cu mine, și se trezește mult înainte de a îmbătrâni că nu mai e în stare să-ți facă meseria și nici să se apuce de alta, fiind totodată prea sărman ca să poată trăi ca lumea. Aşa că mai spun încă o dată: nimic mai bun decât forța! Și pe urmă, meseria asta ție-ți îngăduie să umbli cu capul în nori, ci ți-l păstrează bine înfipt între umeri. Ai auzit în viața ta de vreun fierar care să fie atât de aiurit ca Owen Warland, ăla de colo?

— Că bine zici, unchiule Hovenden! strigă Robert Danforth de la burduful forjei, cu un glas puternic și vesel, care răsună până în înaltul acoperișului. Dar domnișoara Annie tot de părerea asta-i? Bănuiesc că ea socoate mai delicat să cârpăceşti la un ceas de cucoană decât să făurești o potcoavă de cal sau un grătar de friptură, nu-i ața?

Annie îți trase tatăl înainte, fără a-i lăsa vreme să răspundă.

Dar să ne întoarcem la atelierul lui Owen Warland. Să cugetăm la firea și povestea lui mai adânc decât ar fi socotit cu cale pentru un lucru așa neînsemnat Peter Hovenden, Annie ori Robert Danforth, fostul coleg de școală al lui Owen. Încă din vremea copilăriei, când degetele lui putuseră apuca cum se cuvine un briceag, Owen dovedise o deosebită ingeniozitate și delicatețe. Începuse a sculpta în lemn figurine frumoase — flori și

păsări. În același timp năzuia să pătrundă tainele ascunse ale mecanismelor…

Cei care-l găseau pe băiat destul de ciudat ca să-și piardă cu dragă inimă vremea urmărindu-l îndeaproape îl vedeau adeseori pe Owen că încearcă să imite mișcările armonioase din natură — zborul păsărilor sau obiceiurile viețuitoarelor mărunte. Părea într-adevăr că ridicase dragostea, de frumos pe o nouă treaptă care l-ar fi putut face poet, pictor sau sculptor… Dar mintea lui Owen. Avea o înclinație firească pentru lucrurile minuscule, potrivit cu făptura lui măruntă, cu degetele sale mici și delicate, cărora nu le lipsea totuși puterea. Asta nu înseamnă câtuşi de puțin, însă, că simțul frumosului i-ar fi fost redus doar la aprecierea drăgălășeniei. Ideea de frumos nu are nicio legătură cu mărimea și se poate desfășura lor atât de perfect într-un spațiu prea mic pentru a putea fi cercetat altfel decât cu microscopul, ca și pe nemărginirea străbătută de arcul curcubeului. Dar în orice caz, această minuție, caracteristică pentru țelurile și înfăptuirile sale, îi făcea pe oameni și mai puțin capabili, decât ar fi fost în mod obișnuit, să prețuiască geniul lui Owen.

Rudele băiatului n-au găsit cu cale să facă nimic mai bun — și poate nici nu era nimic mai bun de făcut — decât să-l tocmească ucenic la un ceasornicar, trăgând nădejde că această nefirească iscusință să fie astfel îmblânzită și înhămată la treburi folositoare.

Am arătat mai înainte părerea lui Peter Hovenden despre ucenicul său. El nu-l înțelegea cât de cât pe băiat. E drept că Owen prindea nespus de iute tainele meseriei, dar el uita pe de-a-ntregul — ori nici nu-i păsa — de telul măreț al muncii ceasornicarului. Cât despre măsurarea timpului, se îngrijea mai puțin de el decât dacă ar fi fost una cu veșnicia. Atâta vreme cât a rămas sub oblăduirea bătrânului său stăpân, acesta a putut, datorită și lipsei de vigoare a lui Owen, să-i țină în frâu pornirile năzdrăvane prin porunci hotărâte și o supraveghere strașnică.

Când însă anii de ucenicie s-au împlinit, și el a preluat atelierul micuț pe care Peter Hovenden a trebuit să-l părăsească, deoarece îl lăsau luminile ochilor, oamenii și-au dat bine seama cât de nepotrivit era Owen Warland pentru a călăuzi străvechiul Timp pe calea sa de fiecare zi. Unul dintre proiectele lui cele mai puțin nesăbuite era să lege o cutiuță cu muzică de mașinăria unui ceas de buzunar, pentru ca toate asprele disonanțe ale vieții să devină melodioase și toate clipele fugare să cadă, rând pe rând, în

genunea trecutului, ca picături aurii de armonie. Dacă-i dădea cineva să dreagă vreo pendulă — un orologiu dintr-acelea înalte și vechi care s-au împletit strâns cu firea omenească, măsurând viața atâtor generații — se apuca să sculpteze în fața cadranului un dans sau un alai de înmormântare, înfățișând douăsprezece ceasuri vesele ori cernite. Câteva trăsnăi dintr-astea i-au mâncat cu totul tinărului ceasornicar creditul în ochii acelor oameni, liniștiți și așezați, care sunt de părere că nu te poți juca cu Timpul, fie că e socotit ca mijloc de propășire și chivernisite pe lumea asta, fie ca pregătire pentru lumea cealaltă. Mușteriii lui s-au împuținat iute — o nenorocire care însă nu l-a întristat defel pe Owen Warland. Ceasornicarul se cufunda tot mai adânc într-o tainică îndeletnicire care, de luni de zile, îi absorbea toată știința și toată îndemânarea, punându-i din plin la încercarea tocmai înclinațiile firești.

După ce fusese privit din bezna străzii de bătrânul ceasornicar și de fiica lui. Owen Warland a fost străbătut de fiori. Mina îi tremura prea tare și nu mai putea duce mai departe lucrarea delicată pe care o începuse.

— Era chiar Annie ! murmură el. Trebuia s-o recunosc chiar înainte de a auzi glasul tatălui ei, după zbuciumul inimii mele. Bate atât de puternic de mai-mai să-mi spargă pieptul. Nici n-am să mai pot lucra astă-seară la mecanismul acesta fin. Annie. Scumpă Annie! Tu ar trebui să-mi întărești inima și mina. În loc să le cutremuri așa de tare. Pentru că dacă mă străduiesc să întruchipez însuși spiritul frumuseții și să-l pun în mișcare, o fac numai de dragul tău. Liniștește-i, inimă zbuciumată! Dacă întâmpin astfel de greutăți când trudesc, noaptea au să mă frământe visuri nelămurite și chinuitoare, de pe urma cărora am să mă trezesc mâine sleit de vlagă.

. Pe când se străduia să se apuce iar de lucru, se deschise ușa prăvăliei și se ivi tocmai voinicul pe care Peter Hovenden se oprise să-l admire în jocul de lumini și umbre al fierăriei. Robert Danforth îi adusese o nicovală pitică, făurită de el într-un mod cu totul deosebit, după cum îi ceruse tânărul artist. Owen cercetă cu băgare de scamă obiectul și spuse apoi că e tocmai cum și-l dorise.

— Bineînțeles! zise Robert Danforth, și glasul lui puternic umplu atelierul cu sunete ca de violoncel. Mă socot în stare să fac orice în meseria mea, deși tare mă tem că la a ta n-aș fi fost grozav, dat fiindcă am un pumn ca ăsta, adăugă el într-un hohot de râs, aşezându-şi mina uriașă lângă cea a lui Owen, de o neîntrecută delicatele. Dar ce vrei? Eu pun mai multă putere

într-o singură lovitură de baros decât ai cheltuit tu cu totul încă de când erai ucenic Nu-i oare așa?

— Se prea poate, răspunse glasul slab și subțirel al lui Owen. Puterea e un monstru pământesc și nu pretind să fiu stăpân pe el. Forfa mea. Ori câtă voi fi având, e numai spirituală.

— Bine, Owen, dar ce clocești tu? întrebă fostul lui coleg de școală. Glasul îi răsună atât de tare, încât făurarul de frumuseți se trase speriat înapoi, mai ales pentru că întrebarea atingea un subiect așa de sacru ca visul atotstăpânitor al închipuirii sale. Lumea zice că te omori cu firea ca să născocești un perpetuum mobile.

— Un perpetuum mobile? Prostii! Răspunse Owen Warland cu un gest de dezgust, pentru că, e drept, era amarnic de supărăcios. Nu va putea fi descoperit niciodată. E un vis care pe mine nu mă poate amăgi. Și pe urmă, chiar dacă o astfel de născocire ar fi posibilă, n-ar avea rost să-mi bat capul ca s-o fac doar pentru ca taina ei să fie pusă în slujba unor țeluri îndeplinite acum de puterea aburilor sau a apei. N-am ambiția să mă mândresc cu cinstea de a fi zămislit vreun nou război de țesut.

— Ar fi destul de nostim să faci așa ceva! strigă potcovarul, izbucnind într-un asemenea hohot de râs, încât până și Owen și cu clopotele de sticlă de pe masa lui se cutremurară la unison. Nu, nu. Owen, niciun copil de-al tău nu va avea încheieturi și mușchi de oțel. Ei bine, nu te mai țin din lucru. Noapte bună, Owen, și succes! Și dacă ai nevoie de vreun ajutor, dacă e vorba doar de o lovitură cinstită de baros peste nicovală, sunt omul tău.

Și, după un ultim hohot de râs. Omul puterii pure se afla în stradă.

— Ce ciudat! își șopti Owen Warland în sinea lui, lăsându-și capul pe mină. Ce ciudat că toată visarea mea, toate țelurile mele, patima mea pentru frumos, conștiința că am puterea să-l creez… toate, toate acestea par atât de vane și de prisos când îmi taie calea Robert Danforth! Dacă l-aș vedea prea des, aș înnebuni. Forța lui aspră întunecă și stânjeneşte elementul spiritual din mine. Dar și eu voi fi puternic în felul meu. Nu mă voi pleca în fața lui!

Scoase de sub un clopot de sticlă o piesă de mare finețe, pe care o așeză în centrul luminii aruncate de lampă, și, privind-o cu luare-aminte printr-o lupă, se apucă să lucreze cu o unealtă delicată de oțel. Însă deodată se lăsă pe speteaza scaunului și-și împreună mâinile cu o expresie de groază pe față, care dădea trăsăturilor sate pipernicite o înfățișare măreață de titan.

— O, ceruri! Ce-am făcut! M-a tulburat înrâurirea forței lui Danforth! Asta m-a zăpăcit și mi-a întunecat mintea. Am stricat totul cu lovitura fatală de care m-am temut de la început. S-a dus pe copcă truda de luni de zile, țelul vieții mele; s-a prăbușit totul!

Și a rămas acolo, în deznădejdea lui ciudată, până ce flacăra lămpii a prins a pâlpâi și apoi s-a stins, lăsându-l pe făurarul de frumuseți în beznă…

O vreme, Owen Warland s-a supus acestei încercări aprige, dar de neînlăturat. A petrecut câteva săptămâni de trândăvie, odihnindu-și atât de des capul în miini incit trecătorii abia dacă mai aveau prilejul să-i vadă chipul. Când, în sfârşit, îşi ridica fața la lumina zilei, se citea ușor pe ea o schimbare neînțeleasă; părea plictisit, cu inima împietrită. După părerea lui Peter Hovenden, însă, și a acelor minți înțelepte care cred că viața trebuie pusă la punct ca un ceas cu cuc, schimbarea era numai în bine.

Într-adevăr, acum Owen se pusese pe treabă, cu râvnă și hotărâre nestrămutată. Era minunat să vezi băgarea de seamă cu care cerceta rotițele unui ceas bătrânesc de argint, încântându-l astfel pe acela care-l purtase atâta vreme în buzunărașul vestei, încât îl socotea trup și suflet din ființa lui și avea deci o grijă sălbatică de felul cum umbla cineva cu el. Ca urmare a faimei bune pe care a căpătat-o astfel, Owen Warland a fost poftit de autoritățile în drept să potrivească orologiul din clopotnița bisericii și a izbutit atât de bine în această chestiune de interes obștesc Incit tot orașul îi era recunoscător…

într-o bună zi a acestei epoci de fericită prefacere, bătrânul Peter Hovenden a venit în vizită la fostul lui ucenic.

— Ei, Owen, îmi pare bine că aud vești așa de bune despre tine de la toată lumea, și mai ales de la ornicul de colo din turn, care te laudă în auzul întregului oraș, la fiecare dintre cele douăzeci și patru de ore ale zilei. Alungă-ți pe vecie din cap prostiile cu privire la Frumos, pe care nu le-aș putea pricepe niciodată, nici eu. Nici nimeni altul și, pe deasupra, nici tu. Scapă doar de gărgăunii ăștia, și atunci izbânda ta în viață va veni de la sine. Dacă urmezi calea asta, m-aș încumeta chiar să te las să-mi doftoricești ceasul ăsta vechi al meu, măcar că în afară de fiică-mea Annie și de el n-am nimic mai scump pe lume.

— N-aș prea îndrăzni să-l ating, domnule Hovenden, răspunse Owen stânjenit, pentru că nu se simțea câtuşi de puțin la largul lui în fața fostului

său stăpân.

— Cu timpul, îi zise acesta, vei fi în stare s-o faci.

Cu libertatea ce, firește, i se cuvenea, dată fiind autoritatea lui dinainte, bătrânul ceasornicar își vârî nasul prin toate lucrările lui Owen… În sinea lui, Owen gemea și se ruga fierbinte la dumnezeu să-l izbăvească.

— Dar asta ce mai e? strigă deodată Peter Hovenden. Ridicând un clopot prăfuit de sticlă, sub care se vedea o minunăție mecanică, la fel de fină și minuscul alcătuită ca și anatomia unui fluture. Ce-o mai fi şi asta? Owen, Owen! Lanțurile, rotițele și lopățelele astea mărunte sunt o vrăjitorie. Uite! Cu o singură ciupitură, între două degete, ara să te mintă: de orice primejdie viitoare.

— Pentru numele lui dumnezeu! țipă Owen Warland, sărind! N picioare. Dacă nu vrei să mă scoți din minți, te rog n-o atinge, cea mai mică apăsare a degetului dumitale m-ar nenoroci de-a pururi.

— Aha, tinere, vasăzică d-ăștia îmi ești? spuse bătrânul ceasornicar privindu-l tocmai atât de pătrunzător cât trebuia ca să chinuie sufletul lui Owen cu răutatea criticii lumești. Mă rog, fă cum știi! Dar vreau să te previn iarăși că în mecanismul ăsta mic zace spiritul tău cel rău. Să-l alung?

— Dumneata ești spiritul meu rău, răspunse Owen foarte tulburat. Dumneata și cu oamenii aspri și brutali, care nu mă înțeleg. Gândurile grele ca plumbul și deznădejdea cu care mă umpleți sunt ca niște bolovani de picioarele mele, pentru că altfel de mult mi-aş fi îndeplinit misiunea pe pământ.

Peter Hovenden clătină din cap cu un amestec de dezgust și indignare, la care se crede îndreptățită lumea — reprezentată printre alții și de el — față de orice nerod care caută o altă răsplată decât aceea găsită în praful drumului. Apoi și-a luat rămas bun, amenințându-l cu degetul. Pe chipul lui stăruia un rânjet ce l-a urmărit pe artist în vis nopți de-a rândul. Fără doar și poate, pe atunci Owen era gata să se apuce din nou de lucrul lăsat baltă, dar această întâmplare tristă l-a aruncat înapoi în starea din care pe-ncetul se smulsese.

Totuși înclinația înnăscută a sufletului său nu făcuse decât să adune puteri noi în timpul aparentei lui lenevii. Către miezul verii, el își părăsi aproape cu totul treburile și îngădui bătrânului Timp — cel puțin așa cum era înfățișat de ceasornicele și orologiile de sub oblăduirea sa — să rătăcească la voia întâmplării… După cum zicea lumea, Owen irosea

zadarnic lumina soarelui, rătăcind prin crânguri, pe câmpii și pe malul pâraielor. Acolo se distra ca un copil, alergând după fluturi sau urmărind mișcările gâzelor de apă. Era ceva cu adevărat misterios în concentrarea cu care privea jucăriile acestea vii zbenguindu-se în bătaia vântului sau cu care cerceta alcătuirea vreunei gângănii pe care o prinsese. Fuga după fluturi era un simbol potrivit pentru goana lui după ținta ideală. Dar oare și ideea de frumusețe avea să se supună mâinilor lui ca și fluturele care o simboliza? Dulci și lipsite de frământări și chinuri erau zilele acelea, prielnice pentru sufletul artistului. Erau pline de concepții luminoase care străluceau în lumea sa interioară ca fluturii în soarele lumii de afară…

De data asta, Owen își alesese noaptea ca să dea târcoale ideii creatoare ce-l frământa. Întotdeauna la lăsarea întunericului se întorcea pe furiș în oraș, se încuia în atelier ca într-o cetate și lucra ceasuri de-a rândul cu mâinile lui delicate și răbdătoare. Uneori îl făcea să tresară o bătaie în obloane — era paznicul orașului ce zărise lumină printre crăpături la ceasul la care toată lumea trebuia să fie cufundată în somnul cel mal adânc. Pentru mintea bolnăvicios de simțitoare a lui Owen, lumina zilei era un musafir nepoftit, care, cu neobrăzare, îl împiedica de la lucru…

Din starea de toropeală ce urma muncii de peste noapte l-a trezit într-o bună zi Annie Hovenden. A intrat în prăvălie, lipsită de sfiiciune, ca o clientă oarecare, și totodată cu ceva din familiaritatea unei prietene din copilărie. Îți găurise degetarul de argint, ros de atâta întrebuințare, ți-l ruga pe Owen să i-l repare.

— Dar nu știu dacă te vei cobori până la o treabă ca asta, rise ea, acum, când ești stăpânit de ideea de a da viață mașinăriilor.

— De unde ai mai scos-o și pe asta, Annie? întrebă Owen tresărind surprins.

— A, răspunse ea, din capul meu și din unele vorbe pe care le-am auzit chiar de la tine cu mulți ani în urmă, când erai doar un băietei, iar eu mă țineam încă de fustele mamei. Dar hai, spune! Vrei să-mi dregi degetarul ăsta prăpădit?

— Pentru tine, Annie, sunt în stare de orice, chiar și să lucrez la foalele lui Robert Danforth.

— Ei. Apoi știu că ți-ar sta bine! Răspunse Annie. Privind cu un dispreț abia simțit trupul puțintel și subțire al artistului. Mă rog. Uite degetarul!

— Dar ce ciudată idee ți-a mai trecut prin cap cu însuflețirea — mașinilor! zise Owen.

Pe urmă i s-a furișat în minte gândul că fata asta are darul de-al pricepe mai bine decât toți ceilalți oameni de pe lume. Și ce sprijin și izvor de putere ar avea. În singurătatea lui. De-ar putea dobândi înțelegerea singurei ființe pe care o iubea!…

— Annie, strigă el pălind înspăimântător. Cu dragă inimă ți-aş destăinui țelul meu în viață! Eu cred că tu l-ai prețui cum se cuvine. Știu că, ascultând taina mea, tu i-ai da cinstirea la care n-am dreptul să mă aștept din partea oamenilor brutali și meschini.

— Păi nu? Sigur că da! Răspunse Annie Hovenden rizând ușuratic. Hai. Lămureşte-mă repede ce vrea să fie titirezul ăsta micuț făurit așa de drăgălaș, că ar putea sluji de jucărie reginei Mab.. La uite! Am să-l pun în mișcare.

— Stai! țipă Owen. Oprește-te!

Abia a ajuns Annie să atingă ușurel, cu vârful unui ac, aceeași minusculă porțiune a mașinăriei complicate care a fost pomenită de mai multe ori. Că artistul a și apucat-o atât de tare de încheietura mâinii incit a făcut-o să țipe de durere. De altfel, a înspăimântat-o și căutătura de cumplită minie și suferință care i-a schimonosit trăsăturile feței. După o clipă, el ți-a cuprins capul în palme.

— Du-te. Annie! A murmurat el. M-am înşelat și trebuie să sufăr pentru asta. Tânjea după înțelegere și mă gândeam, îmi închipuiam. Visam că tu mi-ai putea-o da. Dar ție, Annie, îți lipsește talismanul care să te ajute să pătrunzi tainele mele. Cu o singură atingere de mână ai spulberat luni de zile de trudă și o viață întreagă de gândire. Nu e vina ta, Annie, dar m-ai distrus.

Bietul Owen Warland! Într-adevăr greșise, dar era vrednic de iertare. Pentru că dacă vreun suflet de om ar fi putut prețui lucrările care în ochii lui păreau atât de sacre, acel suflet numai al unei femei ar fi putut fi. La urma urmei, poate că Annie Hovenden nu l-ar fi dezamăgit dacă ar fi luminat-o adânca înțelepciune a dragostei.

Felul în care a petrecut făurarul de frumuseți iarna următoare i-a convins pe toți cei care-ți mai păstraseră încrederea ori nădejdea în el că, într-adevăr, e sortit, fără putință de scăpare, să nu slujească lumii la nimic, iar lui însuți să-ți aducă o soartă rea. Moartea unei rude l-a făcut stăpân pe o

mică moștenire. Nemaifiind acum silit să muncească și pierzând înrâurirea statornică a unui țel înalt — înalt cel puțin pentru el —, a prins năravuri potrivnice însăşi alcătuim sale firave…

Owen Warland a căutat alinarea pe care desfrâul o îmbracă într-o pojghiță subțire de fericire. A privit lumea prin paharul cu vin auriu, a rămas cu ochii țintă la vedeniile jucăușe din spuma băuturii, care umple văzduhul cu năluciri nebunești, prefăcându-le prea adesea în stafii ale deznădejdii…

Din starea asta primejdioasă l-a izbăvit o întâmplare la care au fost martori mai mulți oameni. Dar nici mințile cele mai agere n-au putut lămuri sau ghici ce s-a petrecut în capul lui Owen Warland. Totul a fost cum nu se poate mai simplu. Într-o după-amiază însorită de primăvară, pe când făurarul de frumuseți stătea la un pahar de vin cu prietenii lui de chefuri, un fluture splendid a intrat pe fereastra deschisă și a început să zboare în jurul său.

— A! strigă Owen, care băuse zdravăn. Odraslă a soarelui şi tovarăș de joacă al zefirului văratic, ai înviat iar după toropeala tristă în care ai iernat?! Atunci a sosit și pentru mine vremea să mă pun pe treabă. Și. Lăsându-şi paharul încă plin pe masă, plecă, și nimeni nu-l mai văzu de atunci bând măcar un strop de vin.

Din nou începu să rătăcească prin păduri și pe câmpii. S-ar zice că fluturele strălucitor de frumusețe care se ivise ca un spiriduș pe când Owen stătea la masă cu chefliii neciopliți era într-adevăr un spirit menit să-l recheme la viața aceea pură și ideală prin care se deosebise atât de mult de ceilalți oameni… S-ar zice că pornea în căutarea acestui spirit, urmărindu-i rătăcirile în plin soare, pentru că și acum, ca și în vara trecută, îl vedea lumea furişându-se cât mai aproape de un fluture oprit pe-o floare și pierzându-se în admirația lui. Iar când fluturele îşi lua zborul, nu slăbea din ochi vedenia înaripată. Dar la ce ținea oare munca lui, reluată la ore nepotrivite, așa cum îşi putea da seama paznicul orașului după lumina care răzbătea prin crăpăturile din obloanele atelierului?

Orășenii găseau o pricină atotcuprinzătoare pentru toate aceste ciudățenii:.. Owen Warland a înnebunit!” Ce eficacitate universală, câtă satisfacție și alinare pentru susceptibilitatea rănită a minților înguste și stupide aduce această metodă ușoară de a explica tot ce depășește telurile banale ale oamenilor de rând!…

întorcându-se într-o seară acasă, după hoinărelile obişnuite, tocmai arunca lumina lămpii asupra lucrului delicat pe care-l întrerupsese și-l reluase de nenumărate ori. Când a fost surprins de intrarea bătrânului Peter Hovenden. De câte ori îl vedea pe acest om, Owen avea o strângere de inimă. Din toată lumea înconjurătoare, el era cel mai îngrozitor, pentru că pătrundea cu ascuțime și înțelegere tot ce vedea, dar pe de altă parte respingea neîncrezător și hotărât tot ce nu vedea cu ochii. De data asta, însă, bătrânul ceasornicar n-a avut să; spună decât vreo două cuvinte prietenești:

— Owen. Băiete, vino neapărat la noi miine seară!

Artistul începu să bâiguie niște scuze.

— Nu se poate, îi spuse iar Peter Hovenden. Trebuie să vii, în amintirea zilelor în care făceai și tu parte din familia noastră. Cum. Băiete. Nu știi că fiică-mea. Annie, s-a logodit cu Robert Danforth? Dăm şi noi o modestă petrecere pentru a sărbători acest prilej de bucurie.

— Ah ! tresări Owen.

Atâta a rostit. Doar o silabă. Glasul putea să pară rece și nepăsător unei urechi ca a lui Peter Hovenden, și totuși se simțea în el strigătul înăbușit al inimii bietului artist…

însă o singură izbucnire ți-a îngăduit, pe care bătrânul ceasornicar nu putea s-o bage de seamă. Ridicând unealta cu care se pregătea să înceapă lucrul, îi dădu drumul să cadă asupra mașinăriei pitice, care-l costase iarăși luni de trudă și frământare. Izbitura o nimici.

Povestea lui Owen Warland n-ar fi fost o imagine potrivită a vieții agitate a celor ce se străduiesc să făurească frumosul dacă printre alte înrâuriri potrivnice nu s-ar fi amestecat și dragostea, ca să-i fure îndemânarea. La prima vedere, el nu fusese un îndrăgostit pătimaș sau îndrăzneț. Drumul iubirii lui rămăsese pe de-a-ntregul închis, cu furtunile și nefericirea sa, în închipuirea artistului; așa că — deși în ochii lui Owen sentimentul acesta era covârşitor — nici Annie nu avea cunoștință «le el decât datorită intuiției feminine.

Dând uitării vremea în care fata arătase că nu e în stare să răspundă simțămintelor lui profunde, el se încăpățânase să împletească chipul lui Annie în toate visurile lui de izbândă în artă… Dar nu încape îndoială că se înșelase; Annie Hovenden nu avea însușirile cu care o înzestrase închipuirea lui. Sub înfățișarea cu care o vedea în mintea lui, fata era o

creație a lui proprie, în aceeași măsură ca și mecanismul misterios dacă va fi fost sortit să fie realizat vreodată…

A căzut greu bolnav. După ce s-a vindecat, trupul său mic și subțire a prins a se împlini mai bine ca oricând. Obrajii lui supți s-au rotunjit. Mina lui mică și delicată s-a făcut durdulie… Vorbea acum mult — și nu halandala. Ba chiar oamenii au început să-l creadă un fel de flecar pentru că era în stare să cuvânteze, până îi făcea pe toți să caște de plictiseală, despre mașinăriile minunate de care aflase de prin cărți. Le înșira tot soiul de povești despre omul de alamă construit de Albertus Magnus și despre capul de alamă al călugărului Roger Bacon: apoi, trecând la vremuri mai apropiate, pomenea de trăsura automată cu cai. Despre care se zicea că ar fi fost fabricată pentru delfinul Franței, deopotrivă cu un bărzăune. Ce bâzâia pe la ureche mai dihai ca un muscoi viu. Fără să fie de fapt decât o alcătuire de arcuri mărunte de otel. Mai era și o poveste cu o rățușcă ce se legăna de colo până colo, măcăind și ciugulind, pe care le-ar fi cumpărat-o vreun om cinstit ca s-o mănânce friptă s-ar fi trezit în fața unei păcăleli: bobocul de rată nu era decât o mașinărie îmbrăcată în puf și pene.

— Acum sunt însă convins, zicea Owen Warland, că toate aceste povestiri sunt pe de-a-ntregul născocite.

Și apoi mărturisea în taină că altădată nu gândise tot așa. Pe vremuri, când hoinărea și visa toată ziulica, socotise cu putință, într-un anumit sens, să însuflețească mașinile, să îmbine noua formă de viață și mișcare, produsă astfel, cu o frumusețe care să atingă idealul ce ți-l propusese natura în toate creațiile ei. Chiar dacă nu se ostenise să-l și înfăptuiască.

— Acuma am lăsat totul la o parte, zicea el. A fost un vis dintr-acelea cu care se leagănă întotdeauna tinerii. Acum, că am prins puțină minte, îmi vine să râd când mă gândesc la asta!…

Lui Owen Warland însă spiritul nu-i murise și nici nu dispăruse. Era numai adormit. Cum s-a trezit din nou, nu știm. Poate că toropeala somnului i-a fost întreruptă de spasmele unei dureri. Poate, ca și altădată, a venit fluturele și s-a învârtit în jurul lui Owen, redându-i vechiul scop în. Viață (pentru că, într-adevăr, această ființă însorită avea întotdeauna un mesaj misterios pentru artist). Fie că trupul i-a fost străbătut de durere sau de fericire, primul lui indemn a fost să mulțumească cerului pentru că i-a redat gândirea, imaginația și ascuțimea sensibilității, pe care le pierduse.

— Și acum la treabă! își zise el. Niciodată nu m-am simțit mar în putere ca acum să-mi îndeplinesc sarcina.

Cu toate că se simțea atât de puternic, ceva îl îndemna să lucreze cu mai multă grijă: neliniștea ca nu cumva moartea să-l cuprindă înainte de a termina munca. Poate că neliniștea asta o fi împărtășită de toți oamenii care-și pun în gând un lucru atât de înalt, după părerea lor, încât însemnătatea vieții atârnă de înfăptuirea lui…

…Soarta lui Owen Warland, bună sau rea, a fost să-și realizeze scopul pe care l-a avut în viață. Să trecem peste ani îndelungați de neostenită gândire, de strădanii și de dorinți, de trudă amănunțita și neliniște istovitoare — urmați de o clipă de triumf în singurătate. Să-l privim pe artist într-o seară de iarnă bătând la ușa lții Robert Danforth și rugind să fie primit și el la gura sobei. Acolo l-a găsit pe fierar cu făptura lui uriașă intru totul încălzită și îmblânzită de înrâurirea căminului și a familiei.

Era acolo și Annie. Devenită acum o cucoană cu multe trăsături din firea simplă și robustă a bărbatului ei. Dar plină, după cum credea încă Owen Warland, de o grație deosebită, care o făcea mijlocitoare între putere și frumusețe.

Și s-a mai întâmplat ca bătrânul Peter Hovenden să fie în seara aceea oaspete fiicei sale. De cum a intrat, artistul a dat cu ochii de fața bătrânului. Pe care se citea critica ascuțită şi rece.

— Bunul meu prieten! strigă Robert Danforth, sărind în picioare și strângând degetele prizărite ale artistului în mina deprinsă a învârti drugii de fier. Dragă Owen, e drăguț din partea ta că ai venit în sfârşit la noi. Ca unul ce ne ești vechi prieten și vecin. Mă temeam că perpetuum mobile ăla al tău te-a vrăjit până într-atât incit ai uitat vremurile de altădată.

— Ne bucurăm că te vedem! zise Annie roșind. N-a fost prea frumos din partea ta, ca prieten, să ne ocolești atâta amar de vreme.

— Ei, Owen. Întrebă în chip de binețe ceasornicarul încărcat de ani, cum merge Frumosul? L-ai făurit în cele din urmă?

Făurarul de frumuseți nu răspunse pe dată, tresărind la ivirea unui copilandru voinic care se dădea tumba pe covor — un omuleț sosit în mod tainic din nemărginirea lumii, dar cu ceva atât de zdravăn în făptura lui, încât părea plămădit din cel. Mai vârtos aluat de pe pămint. Această odraslă de nădejde se târî către noul venit ți, aşezându-se în coadă, cum zicea Robert Danforth, îl cercetă îndelung pe Owen, cu atâta înțelepciune în ochi,

încât maică-sa nu s-a putut stăpâni să nu schimbe cu bărbatul ei. O privire plină de mândrie.

Dar pe artist l-au tulburat privirile copilului pentru că semănau cu expresia obișnuită a lui Peter Hovenden. I se părea că bătrânul ceasornicar a fost micșorat până la statura prichindelului și privește prin ochii lui de copil, repetând ca acum întrebarea răutăcioasă:

— Frumosul, Owen! Ce se mai aude cu Frumosul? Ai izbutit să făurești Frumosul?

— Da. Am izbutit, răspunse artistul cu o licărire de triumf în ochi şi un zâmbet ca o rază de soare. Arăta trist totuși pentru că era adânc cufundat în gânduri. Da, prieteni, urmă el. Ăsta e adevărul! Am izbutit!

— Zău!? strigă Annie, și fața ei căpătă iarăși veselia feciorelnică. Și acum e îngăduit oare să întrebăm care e taina?

— Fără îndoială; tocmai pentru a o dezvălui am venit aici, răspunse Owen Warland. Vei cunoaște, vei vedea și vei pipăi, vei avea această taină, fiindcă, vezi tu, Annie — dacă mai pot vorbi ața cu prietena mea din copilărie —, Annie, ca dar de nuntă am făcut eu mașinăria asta însuflețită, armonia asta de mișcări, taina asta a frumuseții. Vine târziu, într-adevăr, dar tocmai pe măsură ce înaintăm în viață, când lucrurile încep să-și piardă prospețimea culorilor și sufletele noastre finețea percepției, avem mai multă nevoie de frumusețe. Dacă — iartă-mă, Annie! —, dacă știi să prețuiești darul ăsta, atunci nu poate niciodată veni prea târziu.

Și, în vreme ce vorbea, scoase o cutiuță ca acelea pentru giuvaeruri. Fusese dăltuită și crestată, chiar de el, din lemn de abanos. În ea erau incrustate figuri de sidef înfățând un băiat în urmărirea unui fluture care se preface mai apoi într-un spirit înaripat și zboară spre cer, pe când băiatul găsește atâta putere, izvorâtă din dorința lui arzătoare, încât se înalță de la pămint până la nori și de la nori în sferele cerești ca să capete Frumosul.

Artistul deschise caseta de abanos ți-i spuse Anniei să pună degetul pe margine. Annie se supuse, dar era cât pe aci să țipe de spaimă când un fluture se ridică, fâlfâind și lăsându-se pe vârful degetului ei, și-ți vântură splendidele aripi purpurii cu pete de aur de parcă s-ar fi pregătit de zbor. Cuvintele nu pot zugrăvi minunăția, strălucirea și delicatețea neasemuită pe care le îmbina frumusețea acestui obiect. Fluturele ideal al Naturii era realizat aici în perfecțiunea sa — nu după modelul insectelor care ies la soare și zboară de colo-colo, printre florile terestre, ci după canoanele

gâzelor care roiesc pe pajiștile raiului ca să slujească de jucării îngerilor nevârstnici și sufletelor copiilor morți.

Se deslușea puful bogat de pe aripi, lucirea ochilor părea însuflețită. Roșeața flăcărilor juca în jurul acestei minuni, și luminările îți vărsau strălucirea asupra ei, dar și ea părea să arunce o lumina albă, care se revărsa ca razele nestematelor, pe mina întinsă și pe degetul unde se lăsa.

În frumusețea ei deplină se pierdea orice prețuire a mărimii. Nici dacă aripile ar fi atins cerul n-ar fi putut umple mintea omenească de mai multă uimire și încântare.

— Minunat! Minunat! Strigă Annie. E viu? E viu?

— „Viu”? De bună-seamă, răspunse bărbatul ei. Ce, tu crezi că e înzestrat vreun muritor cu destulă iscusință ca să facă un fluture sau și-ar bate cineva capul să făurească unul când orice copilandru poate prinde și o duzină într-o după-masă de vară? „Viu” ! Auzi vorbă. Sigur că e viu! În schimb, cutia asta frumușică e fără doar și poate lucrată de prietenul nostru Owen, şi, pe legea mea, îi face cinste.

În clipa aceea, gângania îți flutură iarăși aripile, cu o mișcare aidoma celor de pe pajiștile înflorite. Annie se sperie, ba chiar se îngrozi pentru că, în ciuda părerii bărbatului ei, nu putea să se dumirească pe deplin dacă era o viețuitoare a lui dumnezeu sau un mecanism miraculos.

— E viu? repetă ea mai serioasă ca înainte.

— Judecă singură! zise Owen Warland, care se uita țintă în ochii ei.

Fluturele îşi luă acum zborul, se învârti fâlfâind din aripi pe la urechile Anniei și apoi se avântă către un colt al tavanului, fără a se face însă nevăzut, deoarece licăriri de stele îi învăluiau mișcările aripilor. De jos, de pe dușumea, băiețelul îi urmărea zborul cu ochișorii lui înțelepți. După ce dădu roată prin odaie, fluturele cobori în spirală și se așeză la loc pe degetul Anniei.

— Dar e viu sau nu? întrebă ea din nou. Și degetul pe care se așezase tainica frumusețe tremura așa de tare că fluturele a fost silit să se cumpănească cu aripile ca să nu cadă. Spune-mi o dată dacă e viu sau e lucrat de mâinile tale?

— Ce rost are să întrebi cine l-a lucrat, de vreme ce e frumos? îi răspunse Owen Warland. „Viu”? Sigur, Annie; se poate spune foarte bine că are viață, pentru că mi-a sorbit-o pe a mea în adâncul ființei lui. În secretul acestui fluture și în frumusețea lui, și nu numai pe dinafară, ci și în toată alcătuirea

lui lăuntrică, sunt oglindite mintea, închipuirea, sensibilitatea, sufletul unui făurar de frumuseți. Da, eu l-am făcut! Dar… (și aici fata lui se schimbă întrucâtva) fluturele ăsta nu mai e acum pentru mine ceea ce era în copilărie, când îl întrezăream undeva departe, visând cu ochii deschiși…

— Orice-ar fi, e o jucărie frumoasă! zise fierarul râzând cu o bucurie copilărească. Mă întreb de ar catadicsi să se așeze pe un deget așa de mare și gros ca al meu? Adu-l mai aproape, Annie!

În urma îndrumărilor artistului, Annie îşi alătură vârful degetului de cel al bărbatului ei, și, după o șovăială de o clipă, fluturele trecu de la unul la celălalt. Apoi, ca preludiu la un al doilea zbor, flutură iar din aripioare, aproape ca și prima dată. Înălțându-se de pe degetul vânjos ai fierarului, făcu câteva cercuri până la tavan, străbătu odaia și se întoarse cu o mișcare unduioasă la locul de pornire.

— Asta le taie pe toate! strigă Robert Danforth. Aducându-i cea mai inimoasă laudă căreia îi putea da el glas. Și, într-adevăr, dacă s-ar fi oprit aici, nici unui om mai meșter la vorbă și mai deprins cu simțirile drăgălașe nu i-ar fi venit ușor să spună mai mult. Mărturisesc că e mai presus de înțelegerea mea, urmă el. Dar parcă ce mare procopseală? Mult mai de folos e o singură lovitură cinstită a barosului meu decât toți cei cinci ani de chin pe care i-a irosit prietenul nostru Owen pentru fluturele ăsta.

Tocmai atunci copilul bătu din palme și gânguri ceva nedeslușit, cerând parcă să i se dea lui fluturele să se joace cu el.

Între timp, Owen Warland trăgea cu coada ochiului la Annie să vadă dacă împărtășește felul de a gândi al bărbatului ei, care pusese în cumpănă Frumosul și Utilul. Toată bunătatea cu care îl primise, toată uimirea și admirația cu care privea opera minunată a mâinilor lui și întruchiparea ideii lui erau pătrunse de un dispreț tainic — poate chiar prea tainic pentru a-și da singură seama de el — dar destul de limpede pentru discernământul intuitiv al artistului. Owen însă, către sfârşitul trudei sale, se ridicase mai presus de starea în care o astfel de descoperire l-ar fi chinuit: Nu afla abia acum, în acest ceas al doisprezecelea, că dacă nu cauți în sinea ta răsplata înaltelor înfăptuiri o cauți degeaba.

Mal era, cu toate acestea, și un alt punct de vedere pe care Annie şi bărbatul ei, și chiar Peter Hovenden, ar fi putut să-l înțeleagă pe deplin și care i-ar fi convins chiar că truda de ani de zile nu fusese zadarnică, ci dimpotrivă. Owen Warland le-ar fi putut spune că acest fluture, această

jucărie, darul de nuntă făcut de un biet ceasornicar nevestei unui fierar, era de fapt un adevărat giuvaer, pe care un cap încoronat l-ar fi plătit cu onoruri și pungi de aur, pentru a-l încuia în visteria sa, ca pe cel mai minunat și maj rar dintre nestematele aflate acolo.

Dar polițistul zâmbi și păstră taina numai pentru sine.

— Tată, zise Annie gândind că un cuvânt de laudă din partea bătrânului meșteșugar i-ar putea face plăcere fostului său ucenic, hai, vino să te minunezi și tu de fluturele ăsta drăgălaș!

— Ia să-l văd, grăi Peter Hovenden. Ridicându-se de pe scaun cu un zâmbet batjocoritor, care-i făcea întotdeauna pe oameni «să se îndoiască — așa cum se îndoia și el — de tot ce nu avea existență tangibilă. Iacă-tă degetul meu, ca să se urce pe el! Am să-l înțeleg mai bine după ce-l ating o dată.

Numai că, spre uimirea crescândă a Anniei, când Peter Hovenden îți lipi vârful degetului de al bărbatului ei, pe care se mai afla încă fluturele, gângania îți pleoști aripioarele, părând gata-gata să se prăbuşească la podea. Dacă nu cumva o înșelau ochii, până și petele de aur strălucitor de pe aripi și trup păliră, purpura aprinsă se întunecă, și scânteierile de stele care împrăștiau lumină în jurul mâinii fierarului slăbiră și apoi se stinseră.

— Moare! Moare! strigă Annie înspăimântată.

— E o creație din cale afară de delicată! spuse netulburat artistul. După cum v-am mai spus, a absorbit o parte din sufletul meu — spune-ți-i magnetism sau cum veți voi. Într-o atmosferă de îndoială și batjocură, fluturele acesta pare că suferă chinuri cumplite, ca și acela care a picurat în el propria sa viață. Vedeți? A și început să-ți piardă frumusețea; încă vreo două minute și alcătuirea lui sensibilă o să se strice de tot și nimeni n-o s-o mai poată drege.

— Îndepărtează-ți mina, tată! îl rugă Annie, făcându-se albă ca varul la față. Uite, e aici copilul meu! Să pogoare pe mina lui nevinovată! Acolo o să învie iar, și culorile lui au să strălucească mai frumos ca oricând.

Zâmbind acum, tatăl ei îți trase degetul la o parte. Atunci fluturele păru că-ți recapătă puterea și voința de a se mișca, în timp ce culorile lui prindeau la loc strălucirea dinainte, iar strania-i licărire stelară se ivi din nou în jurul său ca un nimb. La început, când a trecut de pe mâna lui Robert Dan forța pe degețelul copilului, această lumină a sporit atât de mult incit a aruncat umbra băiatului pe perete. Copilul a întins mina grăsulie, ața cum

văzuse că au făcut părinții lui, și a urmărit cu bucurie nevinovată fluturarea de aripi a insectei.

Și totuși pe fața lui stăruia parcă — un ciudat aer de înțelepciune, care-l făcu pe Owen Warland să se simtă rău, de parcă băiatul ar fi fost bătrânul Hovenden, mântuit doar în parte de asprul lui scepticism printr-o încredere copilărească.

— Ce mutră înțeleaptă a făcut prichindelul! îi șopti Robert Danforth nevestei.

— În viața mea n-am văzut o privire ca asta în ochii unui copil, răspunse Annie. Pe bună dreptate, admirându-și odrasla mai mult decât fluturele artistic. Drăguțul ele el, pricepe taina mai bine decât noi!

Strălucirea fluturelui mecanic pâlpâia și apoi se stingea mereu, de parcă ar Ei simțit, aidoma artistului, ceva nu tocmai prietenos în firea copilului. În cele din urmă, fluturele se ridică de pe mânuța băiatului, cu o mișcare slobodă și avântată, ce părea să-l poarte fără sforțare tot mai sus… Dacă n-ar fi întimpinat nicio piedică, s-ar fi înălțat spre tăriile cerului și ar fi ajuns nemuritor; dar luciul său lumină tavanul; țesătura nespus de fină a aripioarelor lui se frecă de acest mediu pământesc, și câteva scântei căzură ca smulse din puzderia de stele a Căii Robilor și rămaseră să licărească pe covor. Apoi fluturele cobori și ei, fremătând din aripioare și, în loc să se întoarcă la copil, păru atras de mina Făurarului de Frumuseți.

— Asta nu! Asta nu! Murmură Owen Warland, ca și cum creația sa l-ar fi putut înțelege. Tu ai plecat din inima stăpânului tău, care te-a zămislit, și nu mai ai de ce să faci cale întoarsă!

Cu o mișcare șovăielnică, aruncând raze tremurătoare, fluturele se zbătu pare-se să ajungă pe degetul copilului. Dar pe când mai plutea încă în aer, băiatul cel voinic, pe fața căruia se citea expresia răutăcioasă și vicleană a bunicului său, înhăță insecta fermecată și o turti în palmă. Annie țipă; bătrânul Peter Hovenden izbucni într-un râs disprețuitor și fără inimă. Potcovarul desfăcu mina copilului cu de-a sila și găsi în podul palmei o grămăjoară ce frânturi lucioase, din care zburase pentru totdeauna taina frumuseții.

Cât despre Owen Warland, el privea nepăsător la aparenta năruire a trudei sale de o viață întreagă. Dar nu era deloc năruire. Prinsese un fluture cu mult mai de preț decât acela. Când artistul s-a înălțat atât de sus incit a înfăptuit Frumosul, distrugerea creației sale de către semenii lui neștiutori

nu mai însemna nimic în ochii lui. Conștiința împliniri; visului său îl bucura pe deplin.

COMOARA LUI PETER GOLDTHWAITE

— Și așa, Peter, vasăzică nici nu vrei să stai de vorbă asupra târgului ăsta? zise domnul John Brown, înbumbându-și surtucul peste rotunjimile destul de însemnate ale persoanei sale și trăgându-și mănușile pe degete. Nu vrei cu niciun chip să-mi vinzi hardughia asta cu pământ cu tot, la prețul pomenit?

— Nici la prețui ăsta și nici măcar la unul întreit, răspunse Peter Goldthwaite, un bărbat cărunt, deșirat și cu hainele ferfeniță. Adevărul adevărat, domnule Brown, este că trebuie să-ți cauți alt teren pentru blocul dumitale de cărămidă și să te mulțumești să-l lași pe ăsta tot în stăpânirea mea. Pentru vara viitoare plănuiesc să ridic o căsoaie de toată frumusețea peste pivnița celei vechi.

— Pfiu, Peter! strigă domnul Brown, deschizând ușa bucătăriei. Mulțumește-te să clădești palate în văzduh, unde locurile de casă sunt mai ieftine decât pe pământ, ca să nu mai vorbim de costul cărămizilor și al mortarului. Temelii dintr-acelea sunt destul de solide pentru clădirile tale, pe când asta de sub noi e tocmai ce-mi trebuie mie; așa că ne putem face amândoi treburile cum nu se poate mai bine. Ei, te mai întreb o dată, ce zici?

— Taman ce-am zis și mai înainte, răspunse Peter Goldthwaite.

Cât despre palatele din văzduh, ale mele n-or fi poate chiar așa de semețe ca o clădire de felul acela, dar poate sunt la fel de bine înfipte în pămint ca și-un bloc zidit foarte cinstit din cărămidă, cu pinzărie, croitorii și bănci de credit la catul de jos și cu avocați la cel de sus, măcar că dumneata ții morțiș să-l înlocuiești.

— Bine, Peter, dar cheltuiala? Ei? Se îndârji domnul Brown, cam țâfnos, părăsind încăperea. Sau poate că o acoperi cât ai bate din palme cu un cec de la banca „Balonul de săpun”?

Cu vreo douăzeci sau treizeci de ani în urmă, John Brown și Peter Goldthwaite fuseseră cunoscuți în lumea comercială ca tovarăşi — sub firma „Goldthwaite & Brown” Numai că tovărășia se desfăcuse repede din cauza firii deosebite a celor două părți.

De atunci încoace, John Brown. Având tocmai însușirile a o mie de alți John Brown și, prin aceeași neobosită osârdie ca și ei, ajunsese la o mare

înflorire, fiind totodată unul dintre cei mai bogaţi John Brown de pe lumea asta.

Peter Goldthwaite, dimpotrivă, după ce încercase o mulţime de planuri care ar fi trebuit să adune toată moneda metalică şi de hârtie din ţară în cuferele lui, a rămas la fel de calic ca şi oricare alt om cu coatele peticite. Deosebirea dintre el şi fostul său asociat poate fi lămurită în două vorbe: în vreme ce John Brown nu re bizuia niciodată pe noroc, îl avea întotdeauna; pe când Peter Goldihwaite îşi întemeia toate planurile pe noroc, şi nu-l avea niciodată. Atâta vreme cât mijloacele îi îngăduiseră, făcuse speculaţii grandioase; dar în ultimii ani, ele se mărginiseră la afaceri neînsemnate — de genul jocului la loterie. Odată pornise undeva spre sud cu o expediţie de căutători de aur şi izbutise cu multă iscusinţă să-şi golească de tot buzunarele, în vreme ce alţii şi le umpluseră ochi pe ale lor cu pepite[1] de prin partea locului. Mai de curând chefuise o moştenire de vreo mie-două de dolari cumpărând rente mexicane, drept care devenise proprietarul unei provincii; care însă, după cum s-a dumirit apoi Peter, se afla aşezată acolo unde putea să-şi cumpere — tot cu banii ăştia — o întreagă împărăţie: în nori.

După descoperirea acestei proprietăţi de preţ. Peter s-a întors atât de prăpădit, de slab şi de rufos, încât, ajungând în Noua Anglie, sperietoarele de ciori îi făceau semne prieteneşti când trecea pe lângă vreun lan de grâne.

— Aş! fluturau doar în bătaia vintului. Zicea Peter Goldthwaite.

Ba nu. Peter, zău că sperietoarele de ciori îţi făceau semne pentru că-şi recunoşteau fratele.

În vremea când se petrece povestea noastră, tot câştigul pe care-l pusese la o parte n-ar fi ajuns nici măcar să plătească impozitul pe casa bătrânească în care locuia. Era o casă de lemn, cu multe cornişe şi turnuleţe, roasă de ploi şi acoperită de muşchi, aşa cum găsim ici-colo pe străzile oraşelor noastre mai vechi, cu catul de sus răsfrânt deasupra celui de jos, ca o frunte încruntată la vederea noutăţilor din jur. De casa asta strămoşească, aşa nevoiaşă cum era, înţeleptul Peter Goldthwaite nu voia să se despartă nici în ruptul capului. Pentru pricini cunoscute numai lui, nu voia s-o vândă nici la mezat, nici prin bună învoială, măcar că, fiind situată central, pe strada principală a oraşului, i-ar fi adus un preţ bun. Se părea într-adevăr că există o fatalitate care-l lega de locul unde se născuse, pentru că, oricât de des ajunsese în pragul ruinei, aţa cum se afla şi acum, nu făcuse acel ultim pas

care l-ar fi silit să-și dea casa pe mina creditorilor. Așa că aici sălășluia el, laolaltă cu ghinionul, în așteptarea norocului.

Și, prin urmare, chiar aici, în bucătăria lui — singura odaie din care trosnetul vreascurilor aprinse mai alunga frigul unei seri de noiembrie — a primit sărmanul Peter Goldthwaite vizita bogătașului care-i fusese odinioară tovarăș. La sfârşitul întrevederii lor, Peter lăsă capul în jos și se uită cam abătut la hainele de pe el, care păreau făcute încă pe vremea firmei „Goldthwaite & Brown”. Partea de sus a îmbrăcămintei era un surtuc dubios, tare ieșit de soare și cârpit pe la coate cu bucăți de postav mai nou; pe dedesubt purta o jiletcă neagră, cam roasă, văduvită de vreo câțiva nasturi de mătase, al căror loc îl luaseră alții de cu totul alt fel; şi în sfârşit, deși avea o pereche de pantaloni gri, care erau din cale afară de ponosiți și îți cam schimbaseră culoarea, rumenindu-se adesea împreună cu țurloaiele lui Peter la focșorul din cămin.

De altfel, persoana lui Peter era pe măsura arătoaselor lui veșminte. Sfrijit, cărunt, cu obrajii scofâlciți și cu ochii duși în fundul capului, arăta într-adevăr ca un om care se hrănise cu planuri clădite pe nisip și nădejdi zadarnice, până ce a ajuns să nu mai poată nici să-și țină zilele cu asemenea zeamă lungă, nici să înghită n mâncare mai de doamne-ajută.

Dar cu una, cu alta. Peter Goldthwaite al nostru, chiar așa gărgăriță și smintit cum era, ar fi putut face o figură foarte frumoasă în lume dacă și-ar fi folosit imaginația în sfera celestă a poeziei, în loc s-o prefacă într-un demon al stricăciunii în afaceri bănești. La drept vorbind, nu era băiat rău, ci. Dimpotrivă, nevinovat ca un copil. Așa cum îl hărăzise natura, era cinstit și onorabil, un adevărat gentleman — în măsura în care îi îngăduie oricărui om viața, zbuciumată și nevoia care te strânge în spate.

Și cum stătea Peter așa, pe cărămizile strâmbe ale căminului, uitându-se jur împrejur la jalea din bucătăria veche, în ochi i se aprinse lumina unui entuziasm care-l părăsea arareori. Ridică mina, strânse pumnul și-l izbi cu putere în cărămizile afumate.

— A sosit vremea! spuse el. Având o asemenea comoară la îndemână. Ar fi o nebunie să mai trăiesc ca un om sărman. Mâine dimineață încep cu podul, și să mă bată dumnezeu dacă m-oi lăsa până nu dărâm toată casa!

Afundată în cotlonul din dosul căminului, ca o vrăjitoare într-o peșteră cufundată în beznă, stătea o bătrânică și cârpea una dintre cele două perechi de ciorapi cu care-și apăra Peter Goldthwaite degetele de la picioare să nu-i

degere. Cum partea de sus a ciorapilor era încă bună, pe când cea de jos era prea ruptă ca s-o mai poată țese cumva, baba tăiase în bucăți o ruptură de fustă de flanelă, ca să-i tălpuiască.

Tabitha Porter era o fată bătrână, trecută de șaizeci de ani, din care cincizeci și cinci — de când o scosese bunicul lui Peter de la azilul de copii orfani — și-i petrecuse tot acolo după cămin. Nu avea alt sprijin pe lume în afară de Peter, după cum nici el n-o avea decât pe ea: atâta vreme cât Peter avea un acoperiș deasupra capului, avea și Tabitha unde să se adăpostească. Iar dacă el ar fi rămas fără adăpost, ea și-ar fi luat stăpânul de mână și l-ar fi dus la casa ei de baștină — azilul. Dacă ar fi fost vreodată nevoie, ea finea de ajuns ia el ca să-i dea și bucățica de la gură și să-l îmbrace cu zdrențele ei.

Dar Tabitha era o babă ciudată, și — cu toate că nu se molipsise niciodată de gărgăunii lui Peter — se deprinsese atât de mult cu trăsnăile și capriciile lui, încât le lua pe toate ca pe lucrul cel mai firesc de pe pămint. Auzindu-l că amenință să dărâme casa până în temelii, ridică liniștită ochii de la ciorapii din mina ei:

— Mai bine lasă bucătăria la urmă, domnule Peter I zise ea.

— Cu cât mai curând o dăm toată la pămint, cu atât mai bine, spuse Peter Goldthwaite. Mi s-a urât de moarte să mai trăiesc în casa asta veche, friguroasă și întunecată, afumată toată. Vintul pătrunde prin toate crăpăturile, peste tot scârțâie și geme, de și se face și teamă. Am să întineresc când ne-om muta în vila mea arătoasă de cărămidă, ceea ce, dacă ne-o ajuta dumnezeu, o să se întâmple până la toamnă pe vremea asta. Şi tu, mătușă Tabitha, ai să ai odaia ta cu ferestrele înspre soare, zugrăvită și mobilată după gustul tău.

— Tare aș vrea să fie ca bucătăria asta, răspunse Tabitha. N-am să mă simt ca acasă în ea până nu se înnegrește de fum colțul căminului, ca ăsta de aici. Și asta n-o să se întâmple până într-o sută de ani. Și cât vrei să cheltuiești cu casa, domnule Peter?

— Ce are a face asta? strigă Peter semeț. Ce, n-a lăsat strămoșul meu, Peter Goldthwaite, al cărui nume îl port și care a murit acum șaptezeci de ani, o comoară îndestulătoare pentru a clădi și douăzeci de case?

— Asta așa e, domnule Peter, încuviință Tabitha, punând iar ață în ac.

Tabitha înțelese bine că Peter vorbea de o uriașă grămadă de metal prețios despre care se zicea că se află ascunsă undeva în pivniță sau în

pereți, sau poate pe sub. Dușumele, ori în vreo tainiță, ori în cine știe ce firidă necunoscută celor din casă. Mergea vorba că această avere o strânsese acel Peter Goldthwaite din vremuri îndepărtate, a cărui fire părea să fi semănat ca două picături de apă cu aceea a lui Peter Goldthwaite din povestea noastră. Ca și acesta, născocise fel de fel de planuri nesăbuite, încercând să adune aurul cil banița și cu carul, în loc să pună ban cu ban la ciorap, şi tot asemenea lui Peter Goldthwaite al doilea, treburile îi merseseră mereu anapoda și, dacă n-ar fi fost izbânda răsunătoare a ultimului său plan, bătrânul pirpiriu și încărunțit ar fi rămas doar cu o biată haină și o singură pereche de pantaloni.

Umblau tot felul de zvonuri cu privire la natura acestei fericite speculații; unul pretindea că bătrânul Peter ar fi făcut rost de aur prin alchimie; altul că prin magie neagră îl smulsese din buzunarele oamenilor; iar un al treilea zvon, încă și mai puțin întemeiat, susținea că dracul i-ar fi deschis larg porțile vechii vistierii provinciale. Se zicea totuși că o piedică necunoscută îi răpise plăcerea de a se bucura de bogățiile lui și că avusese o pricină oarecare să le ascundă de moștenitorul său sau, în orice caz, că murise fără să dezvăluie ascunzătoarea. Tatăl lui Peter al nostru a dat destulă crezare acestui zvon pentru a tocmi oameni să sape toată pivnița. Cât despre Peter, el nu se sfiise să socoată legenda un adevăr de netăgăduit și — în mijlocul nenumăratelor lui necazuri — avea măcar această alinare că de-ar istovi toate celelalte izvoare de câştig, tot ar mai putea da de bogăție dărâmându-şi casa.

Și totuși, dacă nu cumva în fundul inimii lui stăruia o îndoială în basmul cu aurul, e greu să ne lămurim de ce a lăsat acoperișul strămoșesc să dăinuie atâta vreme, deoarece nu i se întâmplase nicicând să vadă clipa în care comoara străbunului nu și-ar fi găsit loc din belșug în cufărul său bine ferecat. Acum însă îi ajunsese cuțitul la os. Dacă ar mai întârzia numai puțin cu cercetările, casa ar ieși din mina moștenitorului și, o dată cu ea. Și mormanul uriaș de aur. Rămânând îngropat până ce ruina zidurilor străvechi l-ar dezvălui necunoscuților dintr-o generație viitoare.

— Da! strigă iar Peter Goldthwaite, miine mă apuc de treabă! Și cu cât chibzuia Peter mai adânc la această chestiune, cu atât se încredința mai mult de izbândă. Dumnezeu îi dăruise o minte atât de mlădioasă, încât chiar acum, ajuns în toamna veștedă a vieții, putea adeseori ține piept veseliei primăvăratice a altor oameni. Înviorat de zorii luminoși ai viitorului, începu

să zburde prin bucătărie ca un spiriduș, scălâmbăindu-şi din cale afară de caraghios brațele și picioarele ciolănoase și strâmbându-şi chipul supt de foame.

Ba chiar. În iureșul veseliei, a prins-o pe Tabitha de mâini şi a dănțuit cu ea în lungul și în latul podelei, până ce mișcările ciudate ale încheieturilor ei ruginite i-au stârnit un hohot de râs năvalnic. Purtat de ecou prin toate încăperile casei, de parcă Peter Goldthwaite ar fi hohotit în fiecare dintre ele. În cele din urmă, Peter îşi făcu vânt până în norii de fum ai tavanului, iar când ajunse cu bine pe pardoseală se strădui să-și regăsească obișnuita încruntare.

— Miine. La răsăritul soarelui, repetă el luându-şi lampa ca să se ducă la culcare, am să văd dacă o fi ascunsă comoara aceea în pod.

Gâfâind. Icnind și abia puțind să-și tragă sufletul după gimnastica de adineauri, Tabitha propuse:

— Și cum iar am rămas fără lemne, pe măsură ce dărâmi casa, domnule Peter, eu am să pun grinzile și scândurile pe foc.

Minunate au fost în noaptea aceea visele lui Peter Goldthwaite! Mai întâi se făcea că întoarce cogeamite cheie în broasca unei uși de fier care semăna cu cea de la o criptă, dar care, după ce a deschis-o, i-a dezvăluit privirilor o boltă ticsită cu bani de aur. Ca grânele aurii într-un hambar. Mai erau acolo și potire încrustate, castroane, talgere, blide și capace de aur sau argint, pe lângă lanțuri și alte giuvaere neprețuite, deși pătate ici-colo din pricina umezelii din vistierie; pentru că, pasă-mi-te. Din toate avuțiile pierdute pe veci de oameni, fie îngropate în fundul pământului, fie cufundate în adâncul mării, Peter Goldthwaite găsise o parte în această boltă.

Într-alt vis se făcea că se întoarce, la fel de pârlit ca întotdeauna, la vechea lui locuință, și-l întimpină la ușă un bărbat deșirat și cărunt, pe care l-ar fi confundat cu propria lui persoană dacă n-ar fi purtat haine de o croială mult mai demodată. Dar casa, fără să-și fi schimbat înfățișarea dinainte, se prefăcuse într-un palat al metalelor prețioase. Dușumelele, zidurile și tavanele erau făurite din argint lustruit; ușile, cercevelele ferestrelor, cornișele, balustradele și treptele scărilor — din aur curat; de argint erau și scaunele, dar aveau fundul de aur; iar scrinurile înalte de aur stăteau pe picioare de argint; și paturile erau de argint, cu macaturile țesute din fir de aur și cearșafuri din pânză de argint.

Fără doar și poate, o singură atingere de mină prefăcuse casa din temelii, pentru că ea păstra toate semnele pe care le finea minte Peter. Doar atât că acum lucrurile nu mai erau de lemn, ci de aur și argint; și inițialele lui pe care le crestase în tocul ușii, pe când era copil, rămăseseră săpate adânc în aurul cadrului nou. Din cale afară de fericit ar li fost Peter Goldthwaite de n-ar fi avut, ori de câte ori întorcea privirile, iluzia că locuința lui recade, din splendoarea ei strălucitoare, în mizeria și tristețea de ieri.

Peter s-a sculat cu noaptea în cap. A pus mina pe o toporișcă, pe un ciocan și un ferăstrău, pe care le așezase de cu seară la căpătâiul său, și s-a urcat în podul casei. Deocamdată, podul era încă slab luminat de o rază de soare cu dinți care pătrundea cu mare greutate prin ochiul de geam prăfuit.

într-un pod, un moralist ar putea găsi din belșug teme pentru meditațiile lui înțelepte și nepractice. Acolo e purgatoriul modelor trecute, al fleacurilor efemere de odinioară, al tuturor lucrurilor prețuite doar de o generație de oameni și care, când oamenii acelei generații au fost coborâți în mormânt. Au fost şi ele urcate în pod, nu pentru a fi bine păstrate, ci doar pentru a nu sta în cale.

Peter a văzut teancuri de registre mucede și îngălbenite, legate în pergament, pe filele cărora creditorii morți și îngropați de mult înscriseseră numele unor datornici morți și îngropați de mult, cu o cerneală atât de ștearsă acum, încât erau mai ușor de citit pietrele lor de mormânt. A găsit haine vechi, mâncate de molii, prea rupte și ferfenițite ca să le mai poată îmbrăca. Era aici și o sabie ruginită — nu o spadă de ofițer, ci o floretă de domnișor —, care nu ieșise niciodată din teaca ei înainte de a și-o pierde.

Erau aici bastoane de vreo douăzeci de feluri — dar niciunul cu măciulia de aur — și catarame de ghete de diferite modele și din diferite materiale — dar niciuna de argint și nici incrustată cu pietre prețioase. Era aici și o ladă plină de ghete cu călcâiul înalt și vârful întors. Erau aici, pe un raft, o mulțime de sticluțe, pe jumătate pline cu leacuri vechi de la spițerie, care, după ce jumătatea cealaltă fusese înghițită de strămoșii lui Peter, au fost aduse aici de lângă patul de moarte al bolnavilor. Era aici — ca să nu așterneni un și mai lung inventar al unor lucruri care nu vor fi niciodată scoase la mezat — și o oglindă mare, spartă și prăfuită, care făcea imaginile întunecate ale acestor lucruri să pară și mai vechi decât erau ele cu adevărat.

Când, fără să știe că se află în fața unei oglinzi, Peter a dat cu ochii de propriile-i trăsături, slab reflectate de sticla acesteia, el și-a închipuit că străbunul său Peter Goldthwaite s-a întors fie ca să-l ajute, fie ca să-l împiedice în căutarea comorii ascunse, în clipa aceea, în mintea lui a licărit gândul ciudat că el e chiar Peter. Cel care ascunsese aurul, și că ar trebui să cunoască locul tăinuit. Chipurile, însă, uitase, cine știe cum. Acest lucru.

— Hei, domnule Peter! strigă Tabitha de pe scara care ducea la pod. Ai dărâmat casa destul ca să pot pune ibricul de ceai?

— Încă nu. Băbuță Tabby, dar ai să vezi că n-o să trebuiască să aștepți prea mult.

Cu aceste vorbe, Peter înălță toporișca deasupra capului și lovi cu atât putere în dreapta și în stângă, încât se ridică un nor de praf, scândurile se frânseră și într-o clipă bătrânica se trezi cu poala plină de așchii, surcele și moloz.

— O să căpătăm destul de ieftin lemnele pentru iarnă, grăi ea. Treaba cea bună fiind astfel începută, Peter a spart și a surpat totul în jurul lui, izbind și tăind grinzile și bârnele. Scoțând cuiele, desfăcând și rupând scândurile, cu o gălăgie nemaipomenită, de dimineața până seara. A avut însă grijă să lase partea din afară a casei neatinsă, pentru ca vecinii să nu poată bănui ce se petrece înăuntru.

Niciuna dintre trăsnăile lui dinainte, chiar dacă-l făceau fericit atâta vreme cât fineau, nu-l umpluseră de o asemenea încântare cum spune ea acum. Poate că, la urma urmei, mintea lui Peter Goldthwaite era astfel alcătuită incit îi aducea o răsplată lăuntrică pentru toate relele pe care i le pricinuia în lume. Dacă era sărac, rău îmbrăcat sau chiar flămând și în primejdie să fie nimicit oricând de prăpastia în care amenința să-l arunce ruina, totuși, numai trupul îi rămânea în această nenorocită stare, pe când sufletul său. Care năzuia tot mai sus, se îmbăta de soarele unui viitor luminos. Firea lui era veșnic tinără, și felul lui de viață înclina s-o păstreze mereu așa.

Părul alb nu însemna — nimic, după cum nici zbârciturile și lipsa de vlagă nu însemnau nimic; putea într-adevăr să pară bătrân și să aducă într-un chip cam neplăcut cu un moșneag deșirat și jerpelit; dar Peter cel adevărat era de felul său un tânăr plin de nădejdi, care abia își făcea intrarea în lume. De câte ori se aprindea din nou focul, tinerețea lui stinsă renăștea din vechea ei cenușă. Și acum renăștea plină de avânt. După ce trăise atât

de mult — nu prea mult ci doar atât cât trebuia — ca un holtei simţitor, nutrind cu căldură și gingășie visuri frumoase, se hotărî acum ca, de îndată ce-i va străluci înaintea ochilor aurul ascuns, să pornească în pețit și să câștige inima celei mai frumoase fete din oraș! Ce inimă i s-ar fi putut împotrivi? Ferice de el!

Cum Peter lipsise multă vreme de prin localurile de petrecere, umblând pe la birouri de asigurare, săli de lectură a presei și librării, și cum prea puține familii îi doreau prezenta sau râvneau la cinstea de a-l avea în sinul lor, el și cu Tabitha aveau obiceiul să stea seară de seară la taifas lângă vatra căminului. Aici se aduna întotdeauna din belșug rodul trudei sale din ziua aceea. Focul se bizuia mai ales pe câte un butuc bun de stejar care, deși fusese adăpostit de ploaie și de umezeală mai bine de un veac, tot mai fâsâia în vatră și scotea pe la capete șiroaie de apă, de parcă n-ar fi trecut decât o săptămână-două de la tăierea copacului. Apoi mai erau vreascuri mărișoare, groase, negre și grele, care nu cunoșteau putreziciunea și nu puteau fi nimicite decât prin focul în care străluceau ca niște bare de fier înroșit. Pe această temelie solidă, Tabitha dădea o întocmire mai ușoară din așchii de la tăbliile ușilor, de la ciubucăria de lemn și de la alte lucruri care ard iute. Toate acestea se aprindeau ca paiele și aruncau vâlvătăi strălucitoare către hornul larg, luminându-i pereții negri de funingine, până aproape de vârf. Totodată alungau întunericul de prin colțurile pline de păianjeni și dintre grinzile înnegrite ale tavanului, izgonindu-l dumnezeu știe unde, pe când Peter zâmbea ca omul cel mai vesel de pe lume, iar Tabitha părea o bătrânică cum nu se poate mai mulțumită. Toate acestea nu erau, bineînțeles, decât simbolul soartei fericite pe care năruirea casei avea să le-o aducă celor ce sălăşluiau în ea.

în vreme ce uscăturile de brad se înflăcărau și trosneau, Peter privea și asculta, legănat de gânduri încântătoare. Dar când scurtelor izbucniri luminoase și zgomotoase le urmau licăririle roșietice și umbrele negre, însoțite de dogoarea căldurii și de cântecul pătrunzător al lemnelor care aveau să țină toată seara, căpăta chef de vorbă, într-un rând a pus-o — poate pentru a suta oară — pe Tabitha să-i mai spună câte ceva nou despre strămoșul său.

— Stai de cincizeci și cinci de paşi în colțul ăla, mamă Tabitha, și trebuie să fi auzit multe legende privitoare la bunicul unchiului meu. Nu mi-ai spus tu că. Intrând pentru prima dată în această casă, ai găsit o bătrână

care stătea chiar pe locul tău și ținuse gospodăria vestitului Peter Goldthwaite?

— Ba chiar așa, domnule Peter! Și femeia asta mergea pe o sută de ani. Zicea că de multe ori petrecuse seara lângă focul din bucătărie, stând la taifas cu bătrânul Peter Goldthwaite, cam așa cum facem noi acum.

— Probabil că bătrânul îmi semăna în multe privințe, spuse Peter încântat, pentru că altfel nu s-ar fi îmbogățit atât de mult. Numai că eu cred că ar fi putut să-și investească banii mai cu folos decât a făcut-o. Auzi vorbă: fără dobândă! Și să n-adune decât bunuri de preț! Și pentru ca să dai de ele trebuie să dărâmi casa! Ce l-o fi făcut oare să le ascundă așa de bine, Tabitha?

— A ascuns banii pentru că nu-i putea cheltui. Ori de câte ori se ducea să-și descuie cufărul venea pe la spate ucigă-l toaca și-l apuca de braț. Se zice că el i-a dat banii lui Peter și voia ca Peter să-i dea un înscris la mină pentru casa și locul lista, iar Peter s-a jurat că nu face una ca asta.

— Așa cum i-am jurat şi eu lui John Brown, fostul meu tovarăș la parte, zise Peter. Dar zău, Tabitha, toate astea-s prostii! Eu nu cred în asemenea povești.

— Deh, se prea poate să nu fie tocmai adevărul, răspunse Tabitha, pentru că unii oameni zic că Peter i-a și trecut casa lui ucigă-l toaca. Și de aceea le-a adus ea atâta ghinion celor ce-au locuit-o. Și de cum i-a dat Peter înscrisul, a și sărit capacul de la cufăr, și Peter a luat o mină de aur dinăuntru. Dar hait! Când colo, în pumnul lui era doar un mănunchi de zdrențe vechi.

— Ține-ți gura, babă Tabby, și nu mai îndruga la prostii! strigă Peter din cale afară de mânios. Erau cele mai bune guinei de aur care au purtat vreodată chipul regelui Angliei. Parcă mi-aduc aminte întreaga întâmplare: și cum eu, sau bătrânul Peter sau oricine va fi fost, mi-am băgat mina, sau și-a băgat mina, şi am scos-o plină de aur strălucitor. Auzi colo, zdrențe vechi!

Dar Peter Goldthwaite nu era omul care să se lase abătut de poveștile scornite de babe. Toată noaptea a dormit legănat de vise plăcute și s-a trezit, în zori cu inima bătând veselă, așa cum prea puțini oameni au fericirea să și-o simtă după anii fragedei tinereți. Zi de zi a muncit din greu fără să piardă o clipă, în afară doar de ora mesei, când Tabitha îl chema să vină

neapărat să se înfrupte din varza cu carne sau din orice altă mâncare de care făcuse ea rost…

Fiind un om cu adevărat evlavios, Peter nu uita niciodată să ceară binecuvântarea celui de sus; și o făcea cu și mai multă ardoare când hrana nu era prea grozavă, socotind că atunci era mai siluită nevoie de binecuvântare; și iarăși nu uita să mulțumească domnului chiar și după o masă pe sponci, când pofta era sănătoasă — pentru că ea prețuiește mai mult decât un stomac stricat la un ospăț.

Apoi se grăbea să se întoarcă la truda lui și într-o clipă se pierdea într-un nor de praf iscat din pereții vechi. De văzut nu-l mai puteai vedea, însă de auzit nu puteai să nu-l auzi, dată fiind larma pe care o făcea. Ce demnă de invidiat e conștiința că faci un lucru folositor! Nimic nu-l tulbura pe omul nostru; sau cel puțin în afară de acele fantome ale minții care par niște vagi amintiri și totuși au și înfățișarea presimțirilor. Se oprea adesea, cu barda în aer. Și-și spunea:

— Peter Goldthwaite, ești sigur că n-ai mai dat și altă dată această lovitură?

Sau:

— Peter, ce nevoie ai să dărâmi toată casa? Gândește-te puțin și nu se poate să nu-ți amintești unde e ascuns aurul.

Dar zilele și săptămânile treceau, fără nicio descoperire însemnată. Uneori, într-adevăr, se întâmpla ca vreun guzgan, slab și cenușiu, să-l iscodească pe bătrânul slab și cenușiu, întrebându-se ce diavol o fi pătruns în casa veche, atât de tihnită până atunci. Alteori Peter se înduioșa de jalea vreunei șoricioaice care adusese pe lume câte cinci-șase puișori micuți, drăgălași și cu blana moale, tocmai la vreme ca să-i vadă zdrobiți de ruinarea casei. Deocamdată, însă, nici urmă de comoară!

În vremea asta, Peter, hotărât ca Soarta și zelos ca Timpul, isprăvise cu podul și ajunsese la catul de sus, unde avea acum de lucru într-o odaie de la stradă. Fusese pe vremuri dormitorul musafirilor de vază și mergea vorbii că ar fi fost cinstit de însuși guvernatorul Dudley și de alți oaspeți de seamă.

Mobila se dusese. Mai stăruiau unele rămășițe ale tapetului, zdrențuit și ieșit de soare, dar mai mari decât ele erau bucățile de perete rămase goale și împodobite cu desene în cărbune — mai ales capete de oameni prinse din

profil. Acestea fiind mostre ale geniului seu din tinerețe, pe Peter îi durea mai tare inima să le strice decât dacă ar fi fost frescele lui Michel Angelo.

O schiță însă — și anume cea mai bună — îi aducea simțiri deosebite. Înfățișa un zdrențăros care se sprijinea într-o cazma, aplecându-și trupul deșirat asupra unei gropi din pământ, întinzând mina să apuce un lucru pe care-l găsise. Dar la un pas în spatele lui se vedea rânjind drăcește o siluetă încornorată, cu coada moțată și copita despicată.

— Piei, satană ! strigă Peter. Lasă omul să-și ia aurul!

Ridicând toporul, îl trăsni în cap pe nobilul încornorat, și încă așa «le tare incit îl sfărâmă nu numai pe el, ci și pe căutătorul de comori, și făcu să dispară ca prin farmec întreaga scenă. Ba, pe lângă toate astea, toporul sparse șipcile și tencuiala, și dezvălui o scobitură în perete.

— Doamne ferește, domnule Peter, da' ce, te cerți cu ucigă-l toaca? întrebă Tabitha, care venise să caute ceva lemne de pus pe foc.

Fără a-i răspunde bătrânei, Peter mai sparse o bucată de perete și deschise astfel un dulăpior, așezat într-o parte a căminului, cam pe la înălțimea pieptului. Înăuntru nu erau nimic altceva decât o lampă de alamă coclită și o bucată de pergament prăfuit. În vreme ce Peter o cerceta pe aceasta din urmă, Tabitha luă lampa și se apucă s-o frece cu șorțul.

— N-are rost s-o freci, Tabitha, zise Peter. Nu e lampa lui Aladin, cu toate că eu o socotesc semnul unui noroc la fel de mare ca al lui. La uită-te aici, Tabby!

Tabitha luă pergamentul și-l apropie de nas, pe care stătea călare o pereche de ochelari cu ramă de fier. Dar abia a început să-l deslușească și a izbucnit într-un râs cu sughițuri, ținându-se cu mâinile de burtă.

— Nu-ți bate joc de o bătrână ! strigă ea. Asta-i scrisul matale, domnule Peter! Aidoma cu cel din scrisoarea pe care mi-ai trimis-o din Mexic.

— Fără îndoială e o mare asemănare între scrisul ăsta și acela, spuse Peter, cercetând iar pergamentul. Dar știi și tu prea bine, Tabby, că acest dulăpior tainic trebuie să fi fost tencuit înainte de a fi venit tu în casă și eu pe lume. Nu, ăsta e scrisul bătrânului Peter Goldthwaite. Aceste coloane de lire, șilingi și pence sunt scrise de el și arată valoarea comorii. Și aici, jos, e pomenită, fără îndoială, ascunzătoarea. Dar fie că cerneala s-a șters, fie că s-a jupuit pergamentul, în orice caz nu se mai poate citi deloc. Ce păcat!

— Ei, măcar lampa e ca nouă, și asta ne aduce o oarecare mângâiere, răspunse Tabitha.

— O lampă! îți spuse în gând Peter. Asta aruncă o oarecare lumină asupra cercetărilor mele.

Deocamdată, Peter se simțea mai inclinat să chibzuiască asupra descoperirii făcute decât să se pună iar pe treabă. După ce Tabitha a coborât scările, Peter nu ți-a mai dezlipit ochii de pe bucata de pergament, pe care o ținea în dreptul unei ferestre din față, atât de prăfuită incit soarele abia putea arunca pe podea umbra cercevelelor. Peter o deschise și se uită în stradă, în vreme ce soarele se uita în casa lui străveche. Aerul, deți călduț și blând, îl înfioră ca un duș rece.

Era prima zi de dezgheț, în ianuarie. Neaua se așternuse groasă pe acoperișurile caselor, dar acum se topea repede într-o puzderie de picături de apă care cădeau de pe streșini, scânteind în soare și făcând tot atâta zgomot ca o ploaie de vară. Pe strada mare a orașului, zăpada bătucită era îndesată și tare ca un caldarâm din lespezi de marmură albă și nu era încă jilavă, cu tot aerul călduț de primăvară. Dar când Peter îți scoase capul pe fereastră văzu că lumea din oraș, dacă nu chiar orașul, se dezghețase la căldura acestei zile, după cele două sau trei săptămâni de iarnă. L-a umplut de bucurie — o bucurie amestecată cu un oftat — vederea șuvoiului de doamne care forfoteau pe trotuarele alunecoase, cu obrajii îmbujorați, pe care glugile cu pene, șalurile și capele de samur le făceau să strălucească și mai tare, ca trandafirii în mijlocul unui frunziș nou.

Clinchetul zurgălăilor de la sănii răsuna mereu, când în susul, când în josul străzii: uneori vestea sosirea unei sănii din Vermont încărcată cu hălci înghețate de porc, oaie sau chiar căprioară; alteori era chiar sania vreunui precupeț care aducea pui, gâşte și curcani; ori poate vreun sătean cu soața lui, care veniseră la oraș și pentru plăcerea călătoriei, și ca să mai târguiască de pe la prăvălii, și ca să vândă niscaiva ouă și niște unt. Soții aceștia umblau într-o sănie pătrată, de modă veche, care-i slujise douăzeci de ierni și zăcuse douăzeci de veri la soare, lângă ușa casei lor.

lată un domnișor și cu cucoana dumisale lunecând pe zăpadă într-o sanie alcătuită ca o cochilie de stridie, lată străbătând strada în goană, strecurându-se printre celelalte vehicule înghesuite, o diligentă pe tălpoaie de sanie, cu perdeluțele trase într-o parte, ca să. Pătrundă soarele înăuntru, lată ivindu-se de după colt un fel de arcă a lui Noe — o sanie deschisă, mare cât toate zilele, cu cincizeci de scaune și trasă de doisprezece cai. Vehiculul acesta încăpător era plin de flăcăi și fecioare vesele, băieți și fete

vesele, ba chiar și bătrâni veseli, chiuind de bucurie și rizând cu gura până la urechi. Toți ciripeau și hohoteau, iar din când în când scoteau câte un chiot de veselie din adâncul pieptului, la care cei de față răspundeau cu trei urate, în vreme ce o ceată de băieți poznași aruncau cu bulgări de zăpadă în mijlocul petrecăreților. Sania trecu înainte și când se făcu nevăzută după colțul străzii tot se mai auzeau din depărtare strigătele de bucurie.

Niciodată nu-i fusese încă dat lui Peter să-și desfete ochii cu o scenă mai încântătoare alcătuită din toate acestea: soarele luminos; picăturile de apă scânteietoare; zăpada strălucitoare; mulțimea plină — de voioșie; graba vehiculelor de tot felul și clinchetul zglobiu al zurgălăilor, care-ți făcea inima să dănțuiască pe muzica lor. Nu se vedea nimic întristător, afară doar de vechitura aceea cu acoperișul ascuțit — casa lui Peter Goldthwaite, care, pe bună dreptate, putea să arate tristă pe dinafară, de vreme ce măruntaiele îi erau roase de o oftică așa de îngrozitoare. Și trupul deșirat al lui Peter, ivit pe jumătate la catul de sus. Ce se răsfrângea peste cel de dedesubt, nu era cu nimic mai prejos decât casa lui.

— Peter! Cum mai merge, prietene Peter? Strigă un glas de peste drum, tocmai când Peter își trăgea capul înapoi. La uită-te încoace, Peter!

Peter se uită și-și văzu fostul tovarăș, pe domnul John Brown, pe trotuarul celălalt — voinic și arătos, cu mantaua îmblănită larg deschisă, lăsând să se vadă un surtuc de toată frumusețea. Glasul lui atrăsese atenția întregului oraș asupra ferestrei lui Peter Goldthwaite și asupra sperietoarei de ciori, îmbâcsită de praf, care se ivise acolo.

— Hei, Peter, strigă iar domnul Brown, ce naiba tot faci acolo de aud așa mare scandal ori de câte ori trec prin dreptul casei? Te pomenești că repari hardughia asta veche sau poate o prefaci într-una nouă, eh?

— Mă tem că e prea târziu pentru asta, domnule Brown, răspunse Peter. Dacă o fac nouă, va fi nouă și pe dinafară și pe dinăuntru. De la pivniță în sus.

— Nu ai lăsa mai bine treaba asta pe seama mea? întrebă domnul Brown cu mult subînțeles.

— Încă nu! răspunse Peter, închizând repede fereastra, pentru că de când era în căutarea comorii nu mai putea suferi să caște oamenii gura la el.

Când s-a retras, rușinat de înfățișarea lui sărăcăcioasă, dar mândru de taina pe care o stăpânea, pe chipul lui Peter strălucea un zâmbet trufaș, aidoma unor raze slabe de soare ce pătrund într-o odaie murdară. S-a

străduit să facă mutra pe care o făcuse probabil și străbunul lui, nemai închizându-şi în piele de bucurie că zidește o casă solidă — adăpost pentru multe generații de urmași.

Dar odaia i se păru tare întunecoasă, după ce-l orbise albeața zăpezii, și tare tristă, în contrast cu scena vie pe care tocmai o urmărise. În scurta privire pe care o aruncase în stradă îl izbise puternic felul în care lumea se păstra voioasă și înfloritoare prin petreceri, târguieli și tocmeli, pe când el, în sihăstria lui. Urmărea un țel — care se putea dovedi doar o nălucă — și încă pe o cale pe care mulți oameni ar numi-o nebunească.

E un mare folos al vieții în societate că fiecare îşi potrivește mintea după alte minți și îşi îndreaptă purtarea după a vecinilor, pentru ca numai rareori să i se poată zice că-i sucit. Peter Goldthwaite se supusese acestei înrâuriri doar uitându-se pe fereastră. O vreme s-a întrebat chiar dacă e într-adevăr ascunsă vreo ladă cu aur și, în cazul ăsta, dacă e chiar așa de înțelept să dărâme casa doar ca să se convingă de inexistenta ei.

Dar gândul fugar a dăinuit doar o clipă. Peter, Nimicitorul, și-a reluat sarcina pe care i-o hărăzise soarta și n-a mai șovăit până n-a îndeplinit-o. În cursul cercetărilor lui a dat peste multe lucruri care se găsesc de obicei printre ruinele unei case vechi, precum și peste altele care se găsesc mai rar. Ceea ce a părut mai însemnat a fost o cheie ruginită, care fusese înfiptă într-o crăpătură din perete, împreună cu o plăcută mică de lenin purtând inițialele P. G. O altă descoperire unică a fost o sticlă de vin, zidită într-o sobă veche, în familia lui Peter se zicea că bunicul lui — un șoltic de ofițer care se bătuse în războiul de demult cu francezii — ar fi pus deoparte multe duzini de sticle cu băuturi alese pentru desfătarea unor bețivani încă nenăscuți. Peter n-avea nevoie de niciun tonic care să-i susțină inima plină de nădejdi, așa că a păstrat vinul ca să se veselească la ceasul izbânzii.

Prin crăpăturile dușumelelor a găsit mulți gologani de o jumătate de penny, vreo câteva monezi spaniole și o jumătate dintr-un ban rupt de șase pence care fusese fără îndoială dat cuiva ca amintire sau ca să-i poarte noroc. Mai era și o medalie de argint bătută cu prilejul încoronării lui George al lll-lea. Dar sipetul bătrânului Goldthwaite zbura dintr-un colt întunecos în altul sau fugea cine știe cum de ghearele celui de-al doilea Peter până când nu-i mai rămase acestuia mult de căutat — doar să scormonească pământul.

N-o să-l urmăm pas cu pas pe drumul lui către izbândă. Să spunem doar că Peter a lucrat ca o mașină cu vapori și a isprăvit într-o singură iarnă treaba pe care toți ceilalți oameni care locuiseră în casă n-o făcuseră decât pe jumătate în decurs de un veac, cu toate că le fuseseră prielnice vremea și stihiile. În afară doar de bucătărie, toate odăile şi încăperile arătau ca peștii spintecați. Casa nu mai era decât o' cochilie — rămăsese doar stafia unei case —, la fel de ireală ca și cele pictate pe decorurile de la teatru. Era ca o coajă neatinsă a unei roate de cașcaval în care a intrat un șoarece și a ronțăit-o până n-a mai rămas nicio bucățică de brânză. Și acest șoarece era Peter.

Ceea ce dărâmase Peter, Tabitha pusese pe foc; pentru că ea socotea cu multă înțelepciune că, nemaiavând casă, nu le mai trebuiau lemne ca s-o încălzească; prin urmare chibzuiala ori zgârcenia ar fi fost o prostie. Și așa s-ar putea zice că întreaga casă se prefăcuse în fum și se ridicase la nori prin coșul cel mare și negru al căminului din bucătărie. S-ar putea face o minunată asemănare cu isprava omului care s-a aruncat în propriul lui gâtlej.

În noaptea dintre ultima zi de iarnă și întâia zi de primăvară, ajunseseră să fie scotocite toate crăpăturile și ungherele, în afară doar de cele din bucătărie. Seara aceea fatală fusese tare urâtă. De vreo câteva ceasuri se pornise un viscol cumplit, și viforul spulbera și învârtea zăpada prin aer, luptându-se cu casa de parcă prințul văzduhului s-ar fi apucat să desăvârşească opera lui Peter. Scheletul fiind atât de slăbit și proptelele dinăuntru îndepărtate, n-ar fi fost de mirare dacă, la vreo răbufnire mal puternică a vijeliei, pereții putrezi ai clădirii și toate cornițele acoperitului s-ar fi prăbuşit în capul proprietarului. El. Insă, era nepăsător în fața primejdiei, deți sălbatic și neliniştit ca și noaptea însăşi sau ca flacăra ce se avânta în sus pe horn ori de câte ori urla iar furtuna de afară.

— Vinul, Tabitha! Vinul cel bun și vechi al bunicului! Îl bem acum!

Tabitha se ridică de pe banca ei, înnegrită de fum, aşezată în coiful de lângă cămin, și puse butelca în fața lui Peter, alături de lampa veche de aramă, care-i răsplătise și ea căutările. Peter o ridică ți, uitându-se prin lichid, privi bucătăria luminată de o revărsare de aur strălucitor, care o învăluia și pe Tabitha ți-i aurea părul argintiu, prefăcându-i hainele ponosite în splendide rochii de regină. Asta-i amintea de visul lui de aur.

— Domnule Peter, zise Tabitha, dar se cuvine oare să bem vinul înainte de a găsi aurul?

— Ba aurul l-am găsit ! strigă Peter aproape sălbatic. Sipetul e la îndemâna mea și nu mă voi culca până nu voi fi întors cheia în broasca ruginită. Dar mai întâi de toate, să bem!

În casă neaflându-se nici urmă de tirbuşon, el izbi gâtul sticlei cu cheia ruginită a răposatului Peter Goldthwaite, retezând dintr-o singură lovitură capul cu dopul pecetluit. Apoi umplu două ceşti de porțelan, pe care Tabitha le scosese din dulap. Atât de limpede și scânteietor era vinul acesta vechi, încât strălucea în ceşti și făcea crenguța cu flori roții aprinse din fundul fiecăreia să se vadă mai desluşit decât dacă ceaşca ar fi fost goală. Aroma bogată și fină a vinului se răspândi în bucătărie.

— Bea, Tabitha! strigă Peter. Binecuvântat să fie cinstitul bătr în care a pus la o parte pentru noi doi licoarea asta minunată! Să bem în amintirea lui Peter Goldthwaite!

— Avem fi bună pricină să ne amintim de el, încuviință Tabitha, sorbind din ceaşcă.

Vreme de câți ani, și prin ce soartă schimbătoare și nenorociri cu duiumul, adunase sticla aceea bucuria ei spumoasă ca să fie suptă în cele din urmă de două ființe atât de vesele! Fusese păstrată pentru ei o parte din fericirea unui veac apus și acum fusese eliberată, în mijlocul unui vălmăşag de vedenii înveselitoare, ca să se zbenguie în furtuna și deznădejdea prezentului. Până vor fi terminat ci carafa, trebuie să ne îndreptăm ochii în altă parte.

Întâmplarea a făcut ca în noaptea aceea cu vifornință domnul John Brown să nu se simtă în apele sale, aşa cum stătea în fotoliul lui cu arcuri, la dogoarea cărbunilor din cămin, care-i încălzeau holul elegant. Era un om bun și milos din fire și se înduioşa repede când se întâmpla ca vestea nenorocirilor altora să răzbată până la inima lui prin carapacea propriei sale bunăstări. În seara aceasta se gândise multă vreme la fostul lui tovarăş, Peter Goldthwaite. La trăsnăile lui ciudate și la veșnicile lui ghinioane, la sărăcia lucie pe care o văzuse în casa acestuia, când îl vizitase pentru ultima oară, și la înfățișarea de nebun flămând și istovit pe care o avea Peter când îi vorbise de la fereastră.

— Bietul om! îşi zise domnul Brown. Bietul smintit! Dai fiindcă-l cunosc de atâta vreme pe Peter ar fi trebuit să mă îngrijesc de soarta lui în iarna

asta aspră, să nu ducă lipsă de nimic.

Cu atâta putere au pus sentimentele acestea stăpânire pe el, încât, în ciuda vremii îngrozitoare, s-a hotărât să se ducă pe dată la Peter Goldthwaite. Într-adevăr indemnul avea o putere ciudată. Fiecare vaiet al viforului era ca o chemare sau cel puţin ar fi părut să fie dacă domnul Brown ar fi fost deprins să audă ecoul închipuirii sale în gemetele vintului. Uimit chiar el de atâta bunăvoinţă şi zel, se înfăşură bine în manta, îşi înfofoli bine gâtul şi urechile în fulare şi batiste şi, astfel încotoşmănit, se pregăti să înfrunte furtuna. Dar stihiile văzduhului erau stăpâne pe cimpul de luptă şi cât pe-aci să-l înfrângă pe domnul Brown. Tocmai când se strecura după colţ, la doi paşi de casa lui Peter Goldthwaite, uraganul i-a măturat picioarele, l-a aruncat cu faţa în jos într-un troian de zăpadă şi s-a pornit să-i îngroape rotunjimile în alţi nămeţi mai grozavi. Nu mai părea să fie nicio nădejde de a ieşi de acolo înaintea dezgheţului. În aceeaşi clipă i-a zburat pălăria din cap şi s-a dus hăt, departe, într-un loc de unde nici până acum n-au mai sosit veşti despre ea.

Cu toate acestea, domnul Brown a izbutit să-şi croiască o pârtie prin troienele înalte şi, cu capul gol, împungând parcă vintul, a înaintat, cu chiu cu vai. Până la uşa lui Peter. Toată hardughia scârţâia, gemea şi pocnea aşa de tare, zguduindu-se atât de ameninţător, încât cei dinăuntru n-ar fi putut auzi nici bătaia cea mai puternică. De aceea intră, fără să mai ţină seamă de buna-cuviinţă, şi merse bâjbâind până în bucătărie.

Dar şi acolo intrarea musafirului nepoftit a rămas neobservată. Peter şi cu Tabitha stăteau cu spatele la uşă. Aplecaţi asupra unui cufăr cât toate zilele, pe care tocmai îl scoseseră pare-se dintr-o ascunzătoare sau vreun dulap tainic zidit în peretele din stângă căminului. La lumina lămpii din mina bătrânei. Domnul Brown văzu că lădoiul era zăvorit şi ferecat cu balamale de fier, întărit cu tăblii de fier şi ţintuit cu nenumărate cuie de fier, ca să fie un Ide potrivit pentru a aduna bogăţia unui veac, spre a împlini lipsurile din cel următor. Peter Goldthwaite vira tocmai cheia în broască.

— O, Tabitha, strigă el tremurând de încântare, cum am să pot oare indura o lumină aşa orbitoare? Aurul, aurul strălucitori Parcă mi-aduc aminte cum l-am privit pentru ultima oară, chiar când a căzut capacul întărit cu tăblii de fier. Şi de atunci încoace, în toţiăşti şaptezeci de ani, a strălucit în taină, strângând tot mai multă splendoare pentru această clipă de pomină! Are să ne orbească întocmai ca soarele la nămiezi.

— Atunci pune-ți mina streașină la ochi, domnule Peter! grăi Tabitha, ceva mai puțin răbdătoare ca de obicei. Dar, pentru numele lui dumnezeu, răsucește odată cheia!

Cu o sforțare uriașă a ambelor miini. Peter forță în sfinții cheia ruginită în măruntaiele încuietoarei ruginite. În vremea asta, domnul Brown se apropie și-și băgă nerăbdător capul între al Tabithei și al lui Peter chiar în clipa în care acesta a ridicat capacul. Dar nicio lumină orbitoare nu s-a revărsat în bucătărie.

— Ce-i asta? strigă Tabitha, potrivindu-și ochelarii și finind sus lampa deasupra cufărului deschis. Vai de mine! E vraful de cârpe vechi ale bătrânului Peter.

— Cam așa ceva. Tabby, zise domnul Brown, ridicând un mănunchi din această avuție.

O, ce fantomă a unei averi moarte și îngropate stârnise Peter Goldthwaite ca să-l scoată cu totul din minți — și așa cam împrăștiate. Era aici amăgirea unei sume uriașe, îndestulătoare pentru a cumpăra întregul oraș și a clădi toate străzile din nou, dar care, așa mare cum era, nu făcea doi bani în ochii unui om cu scaun la cap. Atunci care erau oare — așa. Stând strâmb și judecind drept — comorile înșelătoare din cufăr? Păi erau cupoane de credit din provincie, bonuri de tezaur, note de la băncile din provincie și alte hârțoage dintr-astea. Din prima emisiune, vechi de mai bine de un veac și jumătate, încă din vremea glorioasei revoluții engleze. Hârtii de o mie de lire erau amestecate printre băncuțele de un penny și prăfuiau tot atâta ca și ele.

— Vasăzică asta mi-era comoara bătrânului Peter Goldthwaite? zise John Brown. Tizul tău. Dragă Peter. Îți semăna destul de bine; când valoarea monedei din provinciile noi a scăzut la jumătate sau un sfert, el a cumpărat-o trăgând nădejde într-o ridicare a prețului. L-am auzit eu pe bunicul spunând că bătrânul Peter îi ipotecase lui taică-su chiar casa asta pentru ca să strângă bani în vederea proiectului său prostesc. Dar hârtiile s-au depreciat așa de mult, încât nimeni nu mai voia să le ia nici măcar cadou; și așa că bătrânul Peter Goldthwaite a rămas, ca și Peter al doilea, cu. Miile de lire închise în sipetul ferecat, dar fără o haină în spinare. Din pricina asta a și înnebunit. Dar nu-i nimic. Peter! Asta e tocmai capitalul care-ți trebuie ca să clădești palate în văzduh.

— O să ne cadă casa în cap! țipă Tabitha, fiindcă vântul o cutremura tot mai tare.

— N-are decât! spuse Peter încrucişându-şi brațele și aşezându-se pe cufăr.

— Nu. Nu. Bunul meu prieten, zise John Brown, am eu loc să te găzduiesc și pe tine, și pe Tabby. Și am și o boltă în care să punem la loc sigur cufărul cu comoara. Miine o să încercăm să cădem la învoială pentru vânzarea casei ăsteia bătrânești. Prețurile proprietăților cresc frumos, așa că aș putea să-ți plătesc un preț bunicel.

— Și eu, vorbi Peter Goldthwaite. Înviorându-se întrucâtva, am un plan pentru a investi banii cu mult folos.

— Cât despre asta, îşi spuse John Brown în sinea lui, va trebui să cerem judecătoriei celei mai apropiate să numească un curator care să ia în păstrare banii; și dacă Peter ține morțiș să se apuce iar de speculații n-are decât s-o facă, după pofta inimii, cu COMOARA BĂTRÂNULUI PETER GOLDTHWAITE.

---

[1] Bucăți de aur în stare nativă *(N.T.)*.

Table of Contents